

Laura Gamulea

Recenzia unui cancer

*Singurii mari hoți de timp sunt
viața și moartea. Viața care-ți dă
iluzia că ai timp, moartea care-ți dă
certitudinea că nu-l mai ai.*

Gabriel Diaconu

Prolog

În ultimii ani am scris mult: articole de prezentare, articole pentru bloguri, recenzii de carte sau de film. Însă am scris foarte puțin, aproape deloc despre etapa "cancer" prin care am trecut. Da, am vorbit mult cu prietenii, cu cei care erau interesați de amănunte, dar n-am scris despre toată povestea. Ce veți citi aici e departe de a fi o lucrare literară – n-am priceperea și nici talentul pentru așa ceva. Este doar povestea a 4 ani (de la diagnosticare și până în acest moment) plini de încercări și emoții.

Se vorbește mult despre lupta cu cancerul. Dar dacă nu iei totul ca pe o luptă, ci ca pe o negociere amiabilă în care cedează cel care obosește mai repede? Eu asta am făcut: un concurs, care rezistă mai mult și mai bine, eu sau ticălosul? Cumva, cel puțin până acum, l-am leșinat, l-am sucombat, l-am pus la pământ și sper ca acolo să rămână.

Cei foarte apropiați mie, cercul restrâns de oameni care mi-au stat alături în tot acest parcurs, cunosc deja această poveste. Restul lumii, cunoștințe, amici, colegi sau străini se fe-

resc să discute subiectul "cancer" în amănunt. Există un soi de jenă sau teama ca nu cumva să fie contagios – metaforic vorbind. Sau bănuiala că bolnavul nu vrea să discute despre starea lui. Eu n-am avut niciun fel de rețineri, pentru cine a fost interesat să afle am oferit toate informațiile știute de mine, am detaliat unele aspecte importante, cu scopul de a micșora oarecum teroarea produsă de acest diagnostic.

Diagnosticul

1. Constanța

La jumătatea lui august 2019 m-am îndreptat veselă spre o clinică medicală pentru un control ecografic la sâni. Cu câteva zile în urmă mă deranjase ceva în zonă și, așa cum deseori îmi spunea Mihaela, analizele și controalele medicale le facem pentru a-i arăta medicului că suntem sănătoși – asta-i principiul ei și basta. Mihaela este una dintre foarte bunele mele prietene. Este prietena mea pragmatică.

Controlul meu a avut un rezultat opus: medicul, după o examinare

aproximativ atentă, mi-a arătat că nu s deloc sănătoasă. Ba chiar a și scris pe un formular cu termeni complicați că probabilitatea de *carcinom mamar* este de 95% și m-a sfătuit elegant, dar cu gravitate în glas, să merg urgent la un chirurg oncolog. Era într-o sâmbătă caniculară, iar vineri seara fusese la un party latino unde dansasem în draci, vreo două ore. Cum să crezi că în doar câteva ore pământul tău se răstoarnă, cum?

Diagnosticul ăsta m-a înghețat. Înțelegeam tot ce-mi vorbește și mă gândeam cu o viteză inimaginabilă că da, asta e, voi muri curând, ce mare lucru, toți murim la un moment dat, viața mea a fost superbă, m-am simțit împlinită, gata, s-a sfârșit. Totul se petrecea în creier. Emoțional, eram înghețată, înțepenită, nu simțeam nimic, parcă eram un robot. Teleghidată, am plecat fără să plătesc consultația, dar am reglat ulterior aspectul ăsta. Probabil că, undeva în adâncul cugetului meu lovit, am gândit un soi de "*tu-mi zici mie că am cancer și vrei să-ți mai dau și bani pentru asta? Pas!*".

Nu știu cum am condus până acasă, nu-mi amintesc nimic din drum, știu doar că în mintea mea juca țonțoroii imaginea hârtiei pe care

scria 95%. Atât. Stăteam la semafor – 95%, coteam la stânga – 95%, opream la trecerea de pietoni – 95%, am parcat lângă bloc – ștampila lui 95% nu dispărea de pe retina mea.

În urma mea, a ajuns acasă Doru. Cum să comunici așa ceva celor dragi? Nu există o formulă magică și ușoară, nimeni nu ne învață bunele maniere când moartea dă târcoale. I-am zis și l-am văzut cum îngheață. Și el! Se uita fix la mine, mut. I-am arătat hârtia ca nu cumva să creadă că-i o farsă macabră și, mai ales, să-l văd că mișcă.

Au urmat discuții firave despre medici, tratamente, ce e de făcut, unde, cum? Ne întrebam unul pe altul, ca proștii, despre un capitol dintr-o carte pe care niciunul dintre noi n-o citise. De foarte mult timp nu mai avusesem de-a face cu lumea medicală, tot ce știam era din auzite și știam că sistemul sanitar e un dezastu. Habar n-aveam ce e de făcut și, fiind sâmbătă, sistemul se odihnea. Câteva ore am colindat amândoi pe internet, fiecare pe laptop-ul lui, în căutare de informații, statistici, explicații, păreri.

Nici nu știam cui să spun și cam ce să spun. Spre seară, mă decid s-o sun

pe Dana, prietena mea psiholog – aveam mare nevoie de un psiholog, cred. Mergea la o nuntă, nu puteam vorbi prea mult timp, i-am spus pe scurt despre diagnostic. Ce-i drept, pe lung nici n-aveam ce spune. Cu ceva ani în urmă a mers și ea pe cărarea asta, doar cu niște bănuieli care s-au dovedit nefondate. Dialogul nostru a fost scurt și tranșant, totodată liniștitor pentru mine.

- Nu poți face nimic până luni, iar luni dimineață sun eu la Cluj, la IOCN, am numărul asistentei chirurgului care m-a operat. Acolo toți medicii sunt foarte competenți și extrem de amabili. Liniștește-te și ne auzim luni – îmi spune ea.

- Cluj? București n-ar fi mai aproape?

- Nu, părerea mea e să mergi direct la Cluj. Crede-mă, am bătut drumurile astea la medicii din Constanța, apoi din București și când eram epuizată de griji și alergătură, tot la Cluj am rezolvat.

Oricum n-aveam altceva de făcut decât să aștept. Cumva, trebuia să-i spun și copilului despre toate astea. Chiar dacă este adult și independent, relația mamă-fiu e pe viață, nu con-

tează vârsta. Fiind weekend, bănuiam că e pe relaxare pe undeva, nu voiam să-l deranjez cu conversații telefonice, așa că i-am trimis un SMS – "azi mi s-a depistat la echo un cancer la sânii". M-a sunat în câteva secunde cu un reproș în glas și-n cuvinte: "*ce stil ai de a da astfel de vești!...*". Da, suna aiurea mesajul meu, dar, mărturisesc, n-am avut nici timp, nici intenția de a-mi perfecționa stilul în care să spun că am o boală (aproape) fatală. S-a oferit să caute și el în București ceva cabinete și medici de specialitate, că niște opinii medicale în plus nu-s niciodată de prisos.

Cum toată familia mea înseamnă soț și copil, n-am mai avut grija de a informa pe cineva pentru că "trebuie". Amândoi sunt niște oameni minunați, însă genul ăla de taciturni perfecți. Nici n-a fost nevoie de prea multe vorbe, le simțeam tristețea și îngrijorarea plutind în aer ca o ceață densă. M-au susținut necondiționat, m-au ajutat cu tot ce au putut, fără să se lamenteze nici măcar o secundă. Dar eu știu că nu le era bine, deloc!

Începeam să-mi dau seama cât de greu este pentru aparținătorii unui om bolnav care suferă de o boală grea. Le citeam pe față neputința și

disperarea, oricât se străduiau s-o mascheze. Și apoi, știam de la Cami cum s-a simțit și prin ce stări a trecut când soțul ei a suferit de cancer. Cami e prietena mea aiurită – așa s-a născut, n-ai ce-i face, decât s-o accepți și s-o iubești. Trăiește în Italia, relația cu Marzio i-a oferit cei mai fericiți ani din viața ei și, cum fericirea niciodată nu durează mult, s-a terminat odată cu Marzio și cancerul neiertător. Mai mult de 2 ani a durat tratamentul lui, iar Cami aproape că s-a decimat celulă cu celulă în eforturile supraomenești de a-l ajuta și de a-i fi alături, cu speranța nesfârșită că va supraviețui.

În perioada aia nefastă ei (lor), am vorbit atât de mult și de des cu ea la telefon, încât îi simțeam suferința, durerea emoțională era aproape palpabilă și mă simțeam neputincioasă s-o ajut. Cumva, aparținătorii n-au niciun control. În timp ce pacientul e implicat direct în procesul de vindecare, discută cu medici, face tratamente, știe ce simte și ce-l doare, la ce să se aștepte, și are cât de cât un oarecare control, aparținătorii sunt doar spectatori sacrificați pe altarul dramei. Le e greu, foarte greu.

2. Cluj

Luni dimineață, nici n-am apucat să-mi înghit cafeaua, că mă sună Dana:

- Lăuriciule, gata! Te-am programat la IOCN, joi la ora 10 să fii acolo.

- Cum joi? Joia asta? Adică răspoimăine?

- Da, exact. Am vorbit la cabinet, când ajungi în clinică îți faci fișă la parter și apoi urci la etajul 1. La cabinet te va consulta chirurgul oncolog, vezi să ai toate actele și analizele la tine.

Eram bulversată! Dacă m-aș fi programat în Constanța, până joi n-aș fi ajuns nici până la semafor, darămite să mai obțin și programare? Voi povesti ceva mai încolo cum e aventura cu oncologii din Constanța. Cât despre București, jumătate din drumul spre Cluj l-aș fi pierdut în trafic, într-o aglomerație infernală și cu GPS-ul lipit de ochi ca să aflu cum ajung la o clinică sau un spital.

Brusc, m-am liniștit psihic, aveam ceva concret. Norocul meu că, fiind sezon estival, exista încă trenul de noapte Constanța – Cluj, cu vagon de dormit și cu sosire la o oră ideală, 8

dimineața. 13 ore de mers, dar ce mai conta? Alte zone ale țării n-au facilitatea asta, ceea ce face deplasarea la Cluj mult mai complicată.

Pentru mine, Clujul cu al său IOCN (Institutul Oncologic Cluj Napoca) a fost o surpriză wow! Ceva ce nu credeam că există în România, mai ales după toate dezastrele sistemului sanitar dezvăluite în mass-media, situații și imagini horror, care îți produc insomnii chiar și ca simplu spectator sănătos tun.

Despre clinica și spitalul IOCN voi pomeni des, mereu la superlativ, pentru că merită. Mi s-a părut de vis tot protocolul și toată organizarea lor, ordinea, bunul-simț al personalului medical, indiferent de ierarhie. La doar 15 minute după ce am ajuns în clinică, aveam fișa deja făcută și indicația să merg la cabinet. Simplu, rapid, civilizată, chiar politicos (!).

Da, am așteptat la ușa cabinetului, dar mi s-a părut firesc având în vedere că acolo ajung oameni din toată țara. Consultul a fost cam ca în filme: discuție detaliată cu medicul specialist, amabilitate, întrebări despre confortul meu (știa că vin de la capătul țării) și pentru că la palpare dr. Lazăr Gabriel a descoperit mai

mulți noduli dubioși, a pus mâna pe telefon și a discutat cu alte câteva cabinete din clinică să mă primească cât mai repede pentru investigații complete. Ce înseamnă acolo "cât mai repede"? Înseamnă "acum"! M-am plimbat toată ziua pe culoare, la diverse specialități, totul ca să mă pot întoarce seara la Constanța. Grija lor, a medicilor? Că sunt singură, că n-am cazare rezervată și nici timp să mă ocup de asta, că e urgent să aflăm un diagnostic complet, bine analizat.

Nu cred că-și închipuie cineva că toți stăteau drepti așteptându-mă pe mine să vin la analize. Da, am stat câte puțin pe la toate cabinetele, clinica era plină de pacienți, dar organizarea lor, disciplina și respectul pentru Om făceau ca totul să meargă ca pe bandă rulantă. N-am să obosesc niciodată să spun cât de minunați sunt toți cei de acolo.

Dr. chirurg-oncolog Lazăr Gabriel? Un om fascinant. Nu doar că arăta impecabil ca bărbat, dar atitudinea lui elegantă, modul amabil de a vorbi, grija delicată cu care m-a tratat și m-a operat, mi-au rămas în minte ca un ideal în medicină.

Și-apoi a urmat așteptarea rezultatelor analizei histopatologice care

necesită timp. Mult timp! Trei-patru săptămâni de neliniște, presupuneri, scenarii. Nicio îndoială că aveam cancer, dar trebuia stabilit exact ce fel de celule, care e rata de proliferare, cât de avansată e boala. În funcție de rezultatele astea se stabilea schema de tratament.

Ce am făcut eu în tot timpul ăsta de așteptare? Tâmpenii! Am citit articole, bloguri, am intrat în grupuri cu oameni care aveau de rezolvat aceeași problemă: blestematul cancer. M-am apucat să înghit diverse suplimente "anticancer" care mai de care mai sofisticate și mai minunate și mai naturiste, mda. Așa încât, am ajuns la performanța de a-mi deregla funcțiile hepatice. Când m-a sunat o asistentă de la IOCN să-mi spună că au rezultatele mele și trebuie să încep imediat tratamentul, veselă foc și oarecum ușurată de așteptare, m-am dus pentru prima ședință de chimioterapie.

Doar că - atunci aveam să aflu - înainte de fiecare ședință de chimio (și am făcut 9) se fac analize de sânge. La prima mea ședință au descoperit că am nivelul transaminazelor de vreo *mie de ori mai mare* decât normal. *Stop! Mergeți acasă, consultați un specialist hepato, coborâți transaminazele și*

abia apoi puteți face chimio. Așa încât, tratamentul meu s-a amânat cu încă o lună. Și am convingerea că numai de la suplimentele alea nenorocite mi-am dat ficatul peste cap, pentru că primele analize de sânge fuseseră bune. Un drum la Cluj făcut degeaba, urmat de alte aventuri medicale.

3. București

În tot acest timp, așteptând să-mi scadă grămada aia de transaminaze, Radu căuta în București cabinete, clinici, oncologi, citea articole și întreba prieteni, se documenta. Chiar dacă nu-mi spunea toate astea în amănunt, știam că e neliniștit și la început de octombrie mi-a făcut programare pentru o discuție cu o doctoriță oncolog-imunolog. Și mai aveam o întâlnire cu un alt oncolog la Fundeni. Tot el a mers cu mine la un specialist hepatolog. M-a însoțit peste tot, a stat cu mine ore multe pe la ușile medicilor. În felul lui taciturn, n-a ezitat nicio dată să mă sprijine și să-mi susțină moralul. Ba chiar cred că el considera că-s cu moralul mult mai afectat decât eram în mod real.

Chiar dacă alergătura și eforturile noastre au fost incomparabil mai

mari decât vizita mea la IOCN, experiența din București a fost benefică, mi s-a confirmat diagnosticul inițial și mi s-a explicat că protocolul de tratament este unul standard, aplicat în toată Uniunea Europeană, cu ajustările personalizate pentru fiecare pacient în funcție de analize, greutate, stil de viață și stadiul bolii. Și, în toată alergătura aia prin București, m-am convins încă o dată că am ales înțelept să merg la Cluj. Aglomerația din trafic, distanțele mari, nelipsita nervozitate socială erau capabile să-ți macine nervii bob cu bob.

Mi-amintesc de vizita la doctorița Butolo unde am intrat amândoi, Radu vrând să audă exact ce spune medicul despre toate astea. O femeie tânără, frumoasă, delicată și după cum ne-a explicat toate aspectele, părea și foarte bine pregătită. Pe lângă multele noastre întrebări și tot atâtea răspunsuri de-ale ei, mi-amintesc dialogul ei cu fii-miu pe un subiect tabu: fumatul.

- Dna doctor, mama mea fumează, n-ar trebui să renunțe, totuși, la țigări?

- E un aspect sensibil, zice ea. Noi recomandăm ca pacienții oncologici (și nu doar ei) să nu fumeze, dar nu

putem obliga pe nimeni, nici n-avem cum să facem asta.

- Îi dăunează mult? Ea fumează aproape un pachet pe zi.

- Nu fumatul e cea mai urgentă problemă acum, ci un tratament corect și eficient. Pe de altă parte, dacă de mâine s-ar lăsa de fumat, presupunând că reușește, e posibil ca stresul suportat de un organism în sevraj să fie mai mare decât daunele pe care le-ar face fumatul.

Bun, asta o rezolvasem, deci nu mă presa nimeni să mă las de fumat. Numai gândul ăsta și-mi dădea insomnii, neliniști, anxietate. Pentru că fumam cu nesaț, cu pasiune, iubeam țigările. Dar eu aveam o altă apăsare – întârzierea tratamentului.

- Doamna doctor, cât de grav este că mi-a fost amânat tratamentul cu o lună? Mă tem că fiecare zi contează, iar eu stau și aștept, fără să fac nimic.

- Nu intrați în panică, nu e cazul! Să nu vă imaginați că aceste tumori se formează într-o săptămână sau două luni. Studiile arată că tumorile cresc cu 1-2 centimetri pe an. Deci tumoarea dumneavoastră s-a format în urmă cu 2-3 ani. O lună în plus sau minus nu schimbă considerabil starea lucrurilor.

La hepato, alt spital, alte așteptări, alte cozi, alte analize. Am avut noroc cu un specialist tânăr care mi-a explicat că, oricât de sănătos ar fi ficatul meu, un tratament protector tot se impune, dacă fac chimioterapie. Așa că mi-a recomandat ca timp de un an să înghit zilnic o pastiluță. Mică, delicată și destul de scumpă. N-am plătit-o, tot timpul am avut rețetă decontată integral. Cu asta, speram eu să rezolv și transaminazele alea urcate până la cer. Și au urmat încă 3 săptămâni de așteptare până la începerea propriuzisă a tratamentului. Timp în care săptămânal îmi făceam analize de sânge ca să aflu dacă avalanșa aia de enzime s-a potolit.

Tot atunci, citind articole de specialitate, am aflat că înainte de a începe Protocolul se recomandă niște analize complete – CT pe 4 segmente și scintigrafie (analiza profundă a sistemului osos), pentru a afla starea de sănătate a întregului corp. Programarea la toate astea e un veritabil labirint. Dacă ai nevoie să te analizezi repede, totul e contra cost – o mică avere, adunate toate. Dacă mergi pe decontare CNAS, ai nevoie de trimiteri de la specialist și în Constanța îți

vine rândul cam peste 4-6 luni. Eu n-aveam nici timp, nici specialist să-mi dea trimitere.

Dana îmi spune că are o nepoată, medic oncolog în Călărași și că m-ar putea ajuta ea. Plecăm la Călărași, îi găsim cabinetul, îi povestesc tot. O minune de față, mi-a dat trimitere pentru CT și scintigrafie, dar...

- Din păcate, trimiterea mea din Călărași este valabilă într-o zonă limitrofă bine stabilită și în Constanța nu veți fi primită, îmi zice.

- Și-atunci, ce fac? Unde pot merge?

- Mergeți pentru CT la Oltenița, e o clinică nouă și nu sunt foarte aglomerate. Iar scintigrafia o puteți face la București, poate obțineți o programare mai repede. Fiind foarte scumpă și mai rar recomandată, poate nici la scintigraf nu veți aștepta prea mult.

Așa am făcut și ne-am apucat de dat telefoane, de făcut programări și apoi drumuri. După Călărași am vizitat Oltenița, apoi m-am aruncat iar în București. Emoționant, ce să zic? Simțeam cum fac turism în toată regula. Demersul ăsta a meritat tot efortul, pentru că am aflat de unde por-

nesc și orice medic putea vedea ulterior, comparativ, efectele tratamentului. Mulțumesc doctoriței Silvia V. pentru ghidare, trimiteri medicale și încurajări.

Prietenii

Când te lovește o astfel de boală nu faci din ea o știre națională, că nu interesează pe nimeni, în afară de o mână de oameni, cei apropiați. Lor chiar e bine să le spui, e sănătos. Pe de o parte, mie mi-a făcut bine să împărtășesc, pe de altă parte, dacă n-aș fi făcut-o, ei s-ar fi simțit excluși din viața mea și asta n-ar fi fost corect pentru niște buni prieteni. Iar secreto-mania extremă nu-i tocmai indicată, mai ales când nu pocnești de fericire. Împărtășirea ajută la psihic, iar psihicul ajută la fizic.

Cu firea mea discretă, n-am conceput nici măcar o clipă să-mi defilez necazul în mediul online, pe rețelele de socializare, pe unde mai poposeam pentru conversații spumoase, amuzante sau în contradictoriu, cu câteva persoane simpatice. Nu mi-am pus fundiță roz la profilul de pe Facebook, n-am scris nimic pe blogul per-

sonal unde publicam diverse articole și povești de aproape 5 ani. În viața reală, dacă încep să număr neamurile și familia, când ajung la cifra 2 deja am terminat: în afară de ai mei, Doru și Radu, nu mai am pe nimeni. Câțiva veri, dintr-o altă epocă și o altă viață, nu se pun la socoteală, mai ales când ultima oară am vorbit cu ei pe vremea telefonului fix și a televizoarelor alb-negru. Nu le-am simțit lipsa pentru că am avut mereu, am și acum, prieteni de nădejde.

După diagnosticare am vorbit mult (la telefon sau la întâlniri) cu Cami, Dana, Mihaela – asta fiind lista scurtă a prietenelor mele. Lista lungă este la fel de prețioasă pentru mine, ocupată de niște oameni sufletești, de excepție, care mi-au fost alături indiferent de crize, stări, pandemii, preocupări, timp sau spațiu.

Așteptând "chemarea" la Cluj pentru începerea tratamentului, am vorbit ore-n șir cu Mirela – o veche prietenă care a trecut prin același cancer la sân în urma cu 15 ani. Coincidența face că am urmat același parcurs cu ea, la IOCN și chiar la același medic oncolog, dr. Grecea Daniela. Discuțiile cu Mirela – lungi, încărcate cu detalii și încurajări, au fost mană

cerească pentru mine. Pe un ton optimist, îmi povestea pas cu pas ce urmează să trăiesc și, oricât de complicat suna totul, povestit de ea părea simplu, natural. *"Ai să vezi, o să fie bine!"* – îmi spunea mereu.

Ignis și Constantin sunt prietenii mei din clubul latino. Împreună am rupt ringurile de dans în ultimii 10 ani. Chiar plănuisem să mergem toți trei într-o excursie în State și am tot amânat până ne-a prins pandemia. Și boala mea. Cu ceva ani în urmă, Ignis își pierduse partenerul de viață în războiul lui cu un cancer de plămâni agresiv, deci cam știa cât de greu e. Mă suna des, ne vedeam când puteam, avea și ea grijile ei.

Când i-am dat vestea lui Constantin, tot la telefon, brusc i-au dat lacrimile, i le-am simțit în glasul ușor înecat. N-aș fi zis că un munte de om poate fi atât de emoționat, cred că-i era teamă că-s cu un picior în groapă. Și el m-a susținut tot timpul, m-a încurajat, m-a sunat frecvent să-mi povestească diverse picanterii, totul ca să fie bine, să mă simt mai bine. Chiar și după ce am început chimio, m-a luat la un party latino să dansăm. El șonticăind că-l durea genunchiul, eu cam leșinată și cu peruca pe chelie

- vai de capul și de picioarele noastre!
Dar am dansat și m-am simțit sănă-
toasă, chiar fericită, așa cum mă simt
întotdeauna când dansez. Ce senzație
plăcută!

Mult mai tânăra mea prietenă de la
București, Mădălina, a aflat pe căi
ocolitoare. N-aș fi vrut să se întâmple
așa, am tot amânat să o sun. Știind-o
înotând zi-lumină într-un job corpo-
ratist, voiam să-i dau vestea cu infor-
mații mai complete, după ce înce-
peam tratamentul. M-am trezit într-o
zi cu un apel de la ea:

- Ce faci? Ești bine?

- Mda, de ce?

- Chiar ești bine? Cu sănătatea,
adică – mă întreabă ea, accentuat și
iscoditor.

- Hmm, nu strălucit. Am un diag-
nostic cam urâțel, aștept niște rezul-
tate la ceva analize și apoi să urmez
un tratament.

- Dacă e la Cluj, e grav. Zi-mi!

- Dar de unde știi?

- Colegul meu, Alex, face cursuri
cu Doru și l-a auzit tangențial spu-
nând că merge la Cluj cu soția. Adică
cu tine, presupun că n-are altă soție...

M-a bufnit râsul. Cu toată drama
asta, încă râdeam. Iar cu Mădălina

obișnuiam să râd mult, când ne încingeam la vorbă. Este o persoană tare dragă mie și foarte răsătoare de felul ei. În perioada care a urmat, chiar dacă se pregătea să fie mireasă, m-a tot sunat "să-mi ia pulsul" și ne-am întâlnit ori de câte ori a venit în Constanța.

Toți acești prieteni au fost grupul meu de suport. M-au căutat, m-au sunat frecvent și m-au încurajat. Au avut timp și răbdare să asculte detaliile *aventurii* prin care treceam. Pandemia, cu izolarea impusă, a facilitat discuțiile telefonice lungi și dese – că ce să facă lumea dacă nu iese din casă? Bântuie pe internet ori printre programele tv și vorbește la telefon. Socializarea la distanță devenise un *must have*.

Protocolul

În octombrie, în sfârșit, am început tratamentul. Făceam deja al treilea drum la Cluj, din cele aproape 20 în total, de-a lungul a peste doi ani. Cum sezonul estival se încheiase, trenul meu cu vagon de dormit nu mai era din Constanța, ci din București. Luam din Constanța unul de zi,

apoi, de la sosire îl schimbam cu cel de Cluj în 5 minute. Atât timp aveam pentru transferul dintr-un tren în celălalt. De câte ori am stat cu emoții dacă prind sau nu legătura, de tot atâtea ori mi-aminteam de bancul ăla: *Cât înseamnă 5 minute? Mult, pu-țin?* – *Depinde de care parte a ușii de la baie te afli.* Spre surpriza mea, niciodată n-am pierdut legătura și am aflat repede secrete de-ale navetiștilor. Chiar dacă primul tren întârzie, al doilea îl așteaptă măcar 10-15 minute, comunicându-se prin dispecerat cât se întârzie, de ce și pe care rute.

Tratamentul era stabilit de un doctor oncolog, altul decât chirurgul. Directivele sunt clare: pentru fiecare bolnav există o comisie formată din oncolog, chirurg-oncolog, psiholog și medic plastician (dacă e cazul, pentru cine dorește reconstrucție). Pe psiholog nu l-am văzut la față, dar oricum, despre ceilalți știu că au colaborat și s-au coordonat, făceau echipă.

Doctorița oncolog Grecea m-a luat în primire – n-am ales eu, nici n-aș fi știut pe cine, pur și simplu chirurgul m-a trimis la ea. O femeie foarte determinată, amabilă dar tranșantă, a purtat cu mine o discuție de tatonare – cred că a psihicului meu și a stării

emoționale. Cred. M-a întrebat cu ce mă ocup – *lucrez online, de acasă*, dacă trăiesc în condiții de stres – *nu, nu mă simt stresată* și de ce am preferat Clujul? Simplu: pentru că în Constanța circulă un proverb urban, "*cel mai bun doctor din oraș e trenul spre București*". Iar în București mi se pă-reau prea mari haosul, aglomerația, bâjbâiala. Apoi mi-a povestit ce va urma:

- Protocolul de tratament pe care îl veți urma este același cu cel aplicat în toată Europa celor cu afecțiunea dumneavoastră. Începeți cu 8 ședințe de chimioterapie, urmate de operație și apoi, dacă este cazul, câteva ședințe (15-25) de radioterapie. Contează mult cum răspunde organismul, analizele ne vor ajuta să aflăm. Periodic veți face CT și alte investigații, să vedem cum stăm. Aveți întrebări?

- La ce efecte adverse să mă aștept? – întreb timidă și un pic îngrozită.

- Soluția citostatică pe care v-o perfuzăm conține un mix care să vă facă cât mai puțin rău și cât mai mult bine. Vom avea grijă să primiți și hidratare, și antihistaminice (anti-alergice), și antivomitice. Ne vom întâlni la fiecare 3 săptămâni, pentru ședințele de terapie, și vom vedea cum vă simțiți.

- Îmi va cădea părul? – asta era grija mea. Sau a vanității mele. Mi-a trecut rapid.

- Da, dar asta e cea mai mică problemă. Cade, crește la loc, poate chiar mai des, mai ondulat. Scopul principal este de a micșora cele 3 tumori pe care le aveți, așa încât prin operație să putem elimina absolut toate celulele maligne.

- Vin de departe, am de făcut drumuri multe și lungi, dacă se întâmplă să întârziți la o ședință, cât de grav e?

- Nu e foarte grav, dar e de evitat. Tratamentul este destul de agresiv, iar corpul are nevoie de minimum 20 de zile pentru a se reface între aceste perfuzii. Nu-i nimic dacă se întârzie una-două zile, dar e indicat să existe continuitate în terapie, pentru eficiență.

Nu voiam păr mai ondulat, nici mai des, voiam părul meu, îmi plăcea așa cum era. Dar n-aveam loc de negocieri când tumorile se jucau în sânii mei. Voiam să fiu sănătoasă, chiar dacă aveam păr cât periuța de dinți.

Și așa a început aventura vindecării. E momentul să povestesc despre aparținătorii mei – Radu și Doru, fiul și soțul. Am zis că erau îngrijo-

rați? Am zis! Radu era departe de casă, nu-l vedeam zilnic, dar Doru părea mai afectat decât mine. Slăbise, era abătut, se purta cu mine ca și cu ouăle – delicat, să nu mă sparg. Era stresat, poate chiar speriat. Nici nu trebuia să-mi spună, vedeam cu ochiul liber.

Pe toată perioada tratamentului s-a discutat despre însoțirea mea la Cluj. Nici nu mai știu în câte feluri le-am explicat amândurora că este inutil să mă însoțească unul din ei. Pe Doru l-am convins după ce i-am povestit pas cu pas cum e o deplasare la Cluj, cum efectiv nu are ce face, eu fiind prinsă la cabinete și analize, cum nu contează dacă în tren suntem doi sau doar eu, decât la cheltuieli. Da, l-am convins, un timp.

Pe Radu n-am reușit, n-am avut destulă influență asupra lui. La fiecare ședință de chimio a făcut drumul București-Cluj-București cu avionul. De fiecare dată mă vedea că mă simt bine, că nu mi-e rău, că am moralul până la cer și că mi-e mai confortabil să fie totul cu cât mai puțin deranj. Nimic, nada, zero – uneori nici nu-mi spunea că vine la Cluj, mă trezeam cu el la IOCN și mă aștepta pe la toate cabinetele. Chiar

dacă tot parcursul ăsta în clinică nu dura decât 3-4 ore, iar în urma lui mă simțeam foarte bine, Radu n-a renunțat să mă însoțească. Și nu-l puteam trage de urechi, la 1.82 m înălțime și +30 ani.

Mă aștepta. Apoi mergeam împreună prin Cluj, mâncam undeva, după care el o lua spre aeroport și eu spre gară. Au fost dați când am mers și eu cu avionul, pe ruta Cluj-București și apoi cu autocarul de la aeroport la Constanța. Mi-amintesc un incident destul de grav la una din ședințele de chimio, cred că era prin ianuarie 2020. Radu a ajuns cu o seară înaintea mea, și-a luat cazare lângă IOCN, urmând ca după tratament să ne întoarcem amândoi cu avionul la București, iar eu să-mi continui drumul cu autocarul spre casă. A doua zi dimineață am ajuns și eu cu trenul și ne-am întâlnit la cabinetul de oncologie unde așteptam rețeta pentru citostatice. Și iese din cabinet asistenta spunând că eu nu mai figurez ca asigurat la CNAS. Am crezut că înnebunesc, nu-mi venea să cred. A verificat iar și iar, nimic! N-aveam ce face decât să sun la Casa de Sănătate Constanța și, după multe apeluri, mi-a răspuns o ființă umană. După discuții, explicații

și reveniri telefonice, mi s-a spus că ultimul meu concediu medical n-a fost depus la timp, ca urmare, m-au tăiat de la asigurări.

- Doamnă, dar care e data limită de depunere a concediului medical de către angajator?

- Ziua de 25 ale lunii precedente.

- Eu am primit acest concediu, dar pe data de 30.

- De ce?

- Cum de ce? Pentru că atunci aveam programare la medicul care mi-a dat concediul. Este extrem de aglomerat, pe 30 m-a programat și tot pe 30 am dus concediul medical la angajator.

- Trebuia să îl depuneți până pe 25.

- Doamnă, n-am nicio putere asupra medicilor, nici a programărilor la diverse cabinete. Zic mersi că mă primește cineva și reușesc să obțin hârtiile astea, în tot haosul medical din Constanța. Sunt la Cluj, iar sănătatea mea nu așteaptă plimbarea hârtiilor.

- Lăsați-mă 5 minute să caut în acte și dacă e cum spuneți, schimb în sistem. Ne auzim în câteva minute.

În așteptarea asta generatoare de un ușor infarct, Radu o abordează pe asistenta medicală cu o variantă ce părea mai rapidă:

- Bine, dacă mama nu e acum în sistemul de asigurări, se poate plăti terapia de azi? Până rezolvăm problema?
- Mmm, nu prea cred, spune asistenta, ridicându-și sprâncenele a îndoială. Este foarte scumpă.
- Nu contează, cât costă?, se aruncă Radu.
- În jur de 10.000 de lei o singură ședință...
Am amuțit amândoi.

Când ne-a revenit glasul, am sunat iar la CNAS. N-aveam stare să aștept apelul lor. Și da, îmi rezolvase problema din butoane, pentru că hârtiile mele erau ok. Hârtii și iar hârtii, acestea au fost cel mai mare stres în procesul meu de vindecare. Trimiteri, ștampile, formulare, rețete, dovezi, adevăruri. Cu toate discuțiile astea, s-a întârziat vreo ora tratamentul meu, motiv pentru care a plecat doar Radu cu avionul, eu nu l-am mai prins. El a reușit să anuleze zborul meu și am rămas tot în brațele CFR-ului, în trenul de noapte.

Am avut destul timp să încerc toate variantele posibile de deplasare: tren, autoturism, autocar, avion.

După fiecare vizită la IOCN primeam programarea următoarei ședințe de terapie și imediat cum ajungeam acasă făceam rezervări de bilete. În primăvara următoare ajunsesem deja la o rutină. Nu era rău, nu simțeam oboseala drumului. Uneori era mai dificil ca program, alteori mai simplu, mai rapid, dar, nu știu cum, aveam destulă energie pentru deplasările astea, totul mergea ca pe roate (sau roți!).

Din experiența unor ani de navetă, știu că mi-e dificil spre imposibil să dorm așa, stând pe un scaun și rareori am ațipit în tren, mașină sau avion. Lăsând la o parte poziția incomodă, nici imaginea mea, cu un cap bălângănindu-se haotic, nu mă umplea de simpatie. În vagonul de dormit nu mă odihneam ca acasă, dar măcar stăteam întinsă și apucam niște ore de somn decente.

Îmi amintesc că unul din drumurile astea programate minuțios s-a desfășurat doar cu autocarul și avionul, fentând CFR-ul. Am crezut că fac o șmecherie, plec dimineața (foarte devreme) și mă întorc acasă seara (târziu). Suna bine, doar că, pentru a lua avionul la ora 7 trebuia să plec de acasă la 3 noaptea. Cât să

dorm ca să fiu trează la 3? Practic, doar m-am foit. La întoarcerea din Cluj, am ajuns cu avionul în București la 9 seara, autocarul spre Constanța a plecat la 10 din aeroport și drumul ăla cu autocarul a fost ca un black-out pentru mine. Nu-mi amintesc decât bariera de la parcare din Otopeni, în secunda doi am adormit buștean, așa, pe mine, pe scaun. M-am trezit fix când a oprit mașina în Constanța, pe la 1 noaptea. Nu-mi venea să cred cât de profund am dormit și cât de absent am tolerat hurducăielile. Mă întreb și acum dacă nu cumva oi fi sforăit. Nu contează, în bezna aia, chiori de somn, nimeni nu mai vedea și nu mai auzea pe nimeni.

Uitându-mă în urmă, deseori mă întreb cum de am rezistat, cum de eram atât de calmă raportat la situația aia, cum de n-am clacat nici fizic, nici psihic (ba nu, o singură dată am clacat, dar asta voi povesti mai încolo). În fiecare variantă și ocazie vedeam partea bună. *Ce bine că merg cu trenul!* - pot citi mult, mă pot uita la filme, mă relaxez. Sau: *e super că am avion Constanța – Cluj, într-o oră ajung.* – asta nu s-a întâmplat decât în sezonul estival din 2021, în rest nu existau zboruri directe. Încercam să găsesc plăceri și

avantaje în fiecare bucațică a întregului proces.

Chimioterapia

Cuvântul ăsta, în general, e înfricoșător. În particular, când ai de-a face cu procedura medicală pe care o denumește, devine ceva obișnuit.

Când prietena mea, Cami, îmi povestea despre chimioterapia lui Marzio, mi se ridica părul pe ceafă. Ce zic eu, pe ceafă, pe toată pielea, mă îngrozea. Ca să nu mai spun că mult timp, citind tot felul de postări pe internet, căpătasem convingerea că tratamentul ăsta mai degrabă te omoară decât să te vindece.

De fapt, chimioterapia nu-și propune să te vindece, scopul ei fiind numai de a micșora tumorile din corp, de a stopa proliferarea celulelor canceroase, pentru a se putea merge mai departe cu tratamente "țintite" (operații, terapii locale, medicamente specifice). Da, chimioterapia e toxică, dacă n-ar fi așa, n-ar reuși să lupte cu cancerul. Cancerul e și mai toxic, asta e sigur. Da, chimioterapia poate afecta alte organe și procese din corp, dar se merge cumva pe principiul "hai să

încetăm sau să oprim răul cel mai mare și apoi ne ocupăm de relele mai mici, colaterale” .

1. Ședința

Când mi s-a propus tratamentul (ai dreptul să-l refuzi, nu te obligă nimeni), n-am ezitat nicio clipă să mă supun. Pentru că frica de boală, de durere și, în cele din urmă, de un final dramatic-chinuitor a fost mai puternică decât convingerile mele insuflete de internet. Ședința de chimioterapie poate fi diferită de la spital la spital și ține de organizarea internă. În unele centre trebuie să te internezi 2-3 zile, ceea ce e incomod și obositor. Știu doar cum e la IOCN și, la modul cum erau organizate ședințele astea, tratamentul devenea chiar o plăcere (exagerez un pic, dar în mod sigur nu era un calvar). Cel puțin pentru mine, devenise și un mod de socializare, un loc de discuții de unde aflam o sumedenie de informații interesante.

Parcursul unei zile de chimio era simplu, organizat și eficient: ajungeam la clinică dimineața, la fișier mi se căuta fișa medicală care era dusă la cabinetul oncologului de către asis-

tente, niciodată nu mi-o puneau în brațe. Apoi, mergeam direct la analizele de sânge, așteptam rezultatul (maximum 2 ore) și cu el intram la oncologie. Discutam un pic, eram întrebată cum mă simt, ce probleme am, dacă am, verifica analizele și greutatea – era de preferat să nu treci prin fluctuații de greutate. De preferat să fie cât mai puține efecte secundare. (De preferat, să fii sănătos tun!). În funcție de toate astea oncologul prescria rețeta "compotului" citostatic, proporții, gramaje. Cu rețeta mergeam într-o anexă a clinicii, specială pentru chimio.

Multe săli de tratament, aglomerație mare. Holurile pline cu pacienți și aparținători, însă domneau liniștea, ordinea, răbdarea. Uneori așteptam un pic să se elibereze un loc în sală, alteori intram direct. Sala de tratament avea 15 fotolii – chiar fotolii gen șezlong, cu cotiere generoase și suport pentru picioare!, comode, curate, din piele crem. Asistenta venea la fiecare pacientă, îi aranja perfuzia și gata. Mai trecea la câteva minute să verifice dacă totul e în regulă. Era ca o șezătoare, pacientele vorbeau toate odată, în grupuri mai mici sau mai mari. Se întreba, se răspundea, se po-

vesteau propriile experiențe. Perfuzia picura timp de 1-2 ore la fiecare.

Am întâlnit acolo femei cu cancer la sân cu vârste între 20 și 90 de ani, fără exagerare. Femei din toată țara, din toate mediile, de toate profesiile. Paciente care aveau forme incipiente ale bolii sau altele care aveau deja metastaze și da, le tratau și pe astea. Sau femei care avuseseră cancer, îl trataseră și acum se aflau în recidivă. Toate eram chele, dar acopeream asta cu băsmăluțe, eșarfe sau peruci. Peruca mea era tare faină, o păstrez și acum. Arată fix ca părul natural, dar frumos aranjat, ca de un hair-stylist. Am purtat-o cam un an, până mi-a crescut părul de 2-3 cm, cât să scot capul în lume fără să atrag priviri compătimitoare.

2. Părul

Merită un paragraf special, am avut aventuri cu el. Am aflat că după prima terapie, cam la 10 zile, îmi va cădea părul. Tot, adică de pe tot corpul. Urmând să crească după terminarea tratamentului. Asta mi s-a întâmplat și mie, cu excepția genelor și sprâncenelor, care au căzut imediat după cele 6 luni de citostatice. Astea

au căzut brusc într-o zi și am avut altele noi după vreo două luni. Dar cu podoaba capilară a fost un pic mai complicat, chiar dacă știam ce va urma.

Astrele s-au aliniat în așa fel încât, la final de octombrie trebuia să-mi schimb actul de identitate și carnetul de conducere auto. Nu puteam amâna treaba asta, că peste tot foloseam buletinul și era musai să fiu în regulă. Tot atunci a început să-mi cadă părul. Mult, constant, rapid și oricum l-aș fi abordat – pieptănat cu încetinitorul, trecut ușor cu mâna prin el sau strâns, chiar dacă abia îl atingeam, îl vedeam împrăștiat peste tot. Nu-i o imagine prea drăguță și m-am așteptat la faza asta, numai că trebuia să-l țin cumva lipit de cap până la programarea pentru buletin, pentru că mă fotografiau polițiștii. Încă nu-mi sosise peruca comandată și n-aș fi avut voie să apar în poze cu ceva care-mi acoperea chelia, deci aș fi purtat în acte imaginea mea cheală timp de 10 ani. Și ciudat, și de speriat.

M-am străduit să-mi țin părul pe cap câteva zile, cu un batic, am fost fotografiată cu bretonul la vedere și restul strâns la spate, iar când m-am întors acasă mi l-am tăiat singură,

haotic, deasupra căzii, cam la lungimea de 2 cm. Când m-am uitat în oglindă, am văzut cea mai reușită tunsoare din viața mea. Acum n-aș mai avea curajul să repet figura. Și l-am mai ținut tuns așa câteva zile, măcar până la următorul drum la Cluj, purtând o șapcă de jocheu de-a lui Doru, foarte șic de altfel. Când m-a văzut Radu, s-a uitat câteva minute mai lung și mai insistent, până n-a mai răbdat:

- Care-i treaba cu șapca asta? Că nu-i prea frig afară.

- Îmi ține părul. Dacă o scot, o să vezi numai fire blonde zburdând prin jur. Când ajung acasă mă tund zero.

Așa am făcut. Am tuns ce mai rămăsese, m-am scuturat bine și apoi Doru m-a ras pe cap cu aparatul de tuns. Și am purtat peruca cu mare drag, am plimbat-o chiar și la Roma. Pentru că după a doua ședință de chimio, am plecat toți trei într-un sejur de câteva zile în capitala Italiei. A fost dorința mea, voiam să creez niște amintiri proaspete, frumoase, cu noi trei. În caz că muream curând, ei să-și amintească cu drag zilele alea. A fost o decizie spontană și foarte inspirată, pentru că imediat după ce am plecat din Roma tot orașul a fost blocat, i-

nundat de ploaie. Apoi, a urmat nebunia cu pandemia care ne-a blocat pe toți, peste tot.

3. Efecte adverse

Înainte de a înșira lunga listă de efecte secundare neplăcute, e esențial să spun că la finele celor șase luni de chimioterapie, tumora cea mai mare, de 4,5 cm se redusese la jumătate, iar tumora cea mai mică dispăruse de tot – cel puțin în analiza imagistică comparativă. Acesta este efectul pozitiv și, de fapt, era chiar scopul tratamentului citostatic.

Efectele negative sunt destule, unele imediate, altele pe termen scurt sau mediu și altele de purtat (sau suportat) toată viața.

După fiecare perfuzie cu compotul ăla toxic, câteva zile mă simțeam perfect. Apoi apărea moleșeala, oboseam mai repede, câteva zile mă mișcam cumva în reluare. Nu mă durea nimic, dar îmi pierdeam gustul, care revenea într-o săptămână. Nas uscat, gură uscată, gingii inflamate, urechi uscate, ochi lacrimogeni. Imunitate scăzută, deci trebuia să mă feresc de viruși. Unghiile au devenit foarte

fragile și eram sfătuite să le vopsim cu ojă neagră sau cât mai închisă la culoare pentru că expuse la lumina naturală deveneau și mai sensibile. Se fărâmițau și nu știu explicația anatomică exactă, dar asta s-a întâmplat. În decurs de 2 ani mi s-au refăcut complet. Bizar, așa cum ochii uscați lăcrimează haotic, tot în perioada aia mi se întâmpla să am nasul uscat și uneori, din senin, să-mi curgă ca nebunul, parcă aveam un robinet defect în el. Și ca să fie spectacolul complet, parte din aceste reacții erau similare cu simptomele de covid, așa încât, cei din jur mă priveau deseori cu suspiciune și îngrijorare.

Mai aveam faze de insomnie, dar nu prea dese, în schimb mâncam bine și mâncam chiar de toate. Nu scăpam nicio ocazie să întreb medicii de specialitate și asistentele ce anume ar fi indicat să mănânc. Se impune vreo dietă? Nu! Se mănâncă de toate, orice, fără excese. Sigur că și carne, organismul are nevoie de proteine ca să reziste tratamentului ăstuia atât de invaziv. Cu două excepții: grepfrut și orice conține vitamina B12. Pare-se că acestea contribuie la creșterea celulară și nimeni nu vrea să sporească celulele canceroase.

Pe termen mediu am căpătat ceva dureri musculare, mai ales când mergeam mai mult de 100 de pași. Dar erau suportabile, cam cum s-ar simți o ușoară febră musculară. Numai că astea au durat câteva luni bune, iar izolarea provocată de pandemie nu-mi permitea să fac prea multă mișcare, să-mi antrenez musculatura.

Mi s-au făcut praf venele de la mâini (flebită), iar ele nu-și mai revin în veci. De la perfuziile cu citostatice, frecvent repetate și în același loc, pereții vaselor de sânge s-au subțiat, și-au pierdut flexibilitatea, riscând o tromboză venoasă. Așa încât acum e o adevărată provocare să mi se ia sânge pentru analize. Ele se văd, se prind ușor, doar că la înțepătura cu acul se sparg. Sunt poreclite "sârme".

În a doua parte a perioadei de chimio mi s-au prescris niște injecții pe care le făceam în același timp cu cito. Tratamentul injectabil l-am continuat un an întreg, la Constanța, câte o înțepătură la trei săptămâni, cu scopul de a reduce riscul unei recidive. Astea au fost ușoare, nedure-roase.

Din toată perioada bolii și din toate tratamentele urmate, chimiote-

rapia mi s-a părut cea mai dificilă. Eram tot timpul atentă la reacția corpului, urmăream orice semn sau simptom. Cu o parte dintre ele mă obișnuisem, așa cum m-am obișnuit cu neuropatia periferică pe care o voi purta de-a pururi – vârfurile degetelor mici de la mâini și picioare sunt ușor amorțite, tot timpul. Nu mă deranjează asta, dar e o amorțeală pe care o simt constant. La fel, am simțit o ușoară pierdere a memoriei și a echilibrului. Practicând mulți ani dansul, am învățat niște reguli de echilibru, executam lejer multe piruete, iar acum am rămas doar cu amintirea asta. Cu antrenament, echilibrul se mai poate regla, dar ce naiba fac cu memoria? O antrenez și pe ea cât pot, îmi țin creierul activ în orice mod posibil, notez și organizez, citesc mult, dezleg rebus și sudoku, dar nu știu cât se mai recuperează. Plus că nici nu întineresc, și-atunci ce pretenții să mai am?

Cele 8 ședințe de chimio le-am terminat fix pe 16 martie 2020, adică în prima zi decretată cu România în stare de urgență. Ajunsesem dimineață în Cluj și am trecut prin primul triaj la intrarea în clinică. O experiență unică, inedită și nu doar pentru

mine, ci pentru toată lumea. Încă o dată am fost uimită de buna organizare de la IOCN, de calmul și răbdarea asistentelor din triaj, de ordinea și disciplina cu care toți angajații deja acționau, echipați cu măști, mănuși și dezinfectant – fără excepții, fără comentarii sau crâcneli. Montaseră deja acolo dozatoare cu dezinfectant la fiecare colț, pe holuri și pe scări. N-aveai mască, îți dădeau acolo. Nu erai de acord cu procedurile sau aveai simptome suspecte, nu intrai. Simplu!

Am prins niște episoade de revoltă, cu vizitatori care nu voiau mască, ba nu pot respira, ba li se face rău, sclifoseli de-astea. Până și portarul de la IOCN era politicos. Fără să țipe, fără scene balcanice, impunea restricțiile ca un roboțel – nimeni nu trecea de el.

Teoretic, pe 16 martie ar fi trebuit să fac ultima ședință de chimio, dar oncologul mi-a stopat entuziasmul spunându-mi să mai vin o dată, peste trei săptămâni, pentru injecția aia amărâtă care trebuia musai făcută și care, la Constanța, nu exista (Perjeta pe numele ei popular – doar nu-i știu denumirea științifică, imposibil de memorat și pronunțat).

Pandemia

1. Cluj

Așa am mai făcut rost de încă o călătorie fantastică, în aprilie. Discuții cu Doru că mă expun la covid, că imunitatea mea e în pioaneze, că e riscant. Și, serios, când Doru face scenariii pesimiste, te convinge că apocalipsa e la un metru de tine. Am decis să plec la următorul drum cu mașina noastră până la București (plecare în creierii nopții) și cu avionul spre Cluj, la 7 dimineața și retur. Chiar am rezervat bilet de avion, nu mai conta prețul. Doar că, după o săptămână (încărcată de știri despre dezastrul făcut de covid), s-au anulat și drumurile aeriene. Bun așa, tot la CFR am ajuns.

La drumul ăla am trăit o experiență de excepție. Am rămas cu senzația că, pe parcursul câtorva ore cât am traversat toată țara și retur, am întâlnit maximum 20-30 de oameni! Trenurile erau pustii, dar nu așa, la modul metaforic, ci chiar pustii. Cam cinci-șase călători în tot trenul. La vagonul de dormit, doar eu și con-

trolorul – aveam loc să dau o petrecere în vagon, dar n-aveam invitați.

În Cluj, pustiu. Tot ca să evit contaminarea, am luat un Uber de la gară și atunci am văzut primul panou de protecție anti-covid între șofer și pasager. Traficul în oraș era aproape inexistent, în cinci minute am ajuns la IOCN. Clinica era considerabil mai liberă, multe programări și internări fuseseră anulate. Triaj serios la ușa clinicii, serviciile funcționau la fel, doar că nu se mai intra în cabinetele doctorilor, iar asistentele ieșeau pentru fiecare pacient și făceau transferul de mesaje și hârtii.

N-am mai văzut medicul oncolog la ochi, dar am făcut amărâta aia de injecție și am terminat mai repede ca de obicei. Ce folos, trenul de întoarcere era peste 7 ore, timp în care nu aveam decât să merg prin parcuri. Toate localurile, magazinele, muzeele, totul era închis. Străzile aproape pustii. Aș fi putut să intru prin farmacia, dar nu mă simțeam capabilă să cumpăr antinevralgic timp de 5 ore. Cât să merg prin parc și cât să stau pe o bancă? Unde să mănânc? La început de aprilie nici vremea nu era prea prietenoasă, măcar n-a plouat – asta era jumătatea plină a primului

pahar cu pandemie. Până la urmă am tras de ore și minute mergând pe jos până la un restaurant McDonald's (departe) care vindea mâncare la ferestră. Am mâncat o panaramă de-aia de-a lor, stând cu fundul pe o bordură, cum altfel? Apoi am petrecut timpul în gară, ca boschetarii.

Etașa următoare a protocolului meu de vindecare era operația, tot la Cluj. M-am bucurat că apucasem să obțin o programare pentru a fi operată la începutul lunii mai. E drept că a fost amânată pentru finalul lunii mai, e drept că apoi a fost iar amânată, dar în iunie 2020 tot am reușit să mă operez. Iar asta a fost o etapă importantă a procesului. Pentru că, prin operație, se elimina total buba. Scăpam de tumori și de tot ce le înconjoară. Îmi doream să trec cu bine și prin asta, cu toate riscurile apărute din cauza pandemiei. Obiectivul imediat era să nu fac covid în următoarele două luni.

2. Constanța

În perioada de început a tratamentului, când am avut nevoie de concedii medicale, am căutat în disperare un oncolog din Constanța, doar pentru această necesitate administrativă – deci nu pentru tratament, nici pentru rețete sau investigații, controale, analize. După oarece intervenții am ajuns la un oncolog din spitalul județean, la care am mers lunar pentru o hârtie. Stând în picioare pe un culoar îmbâcsit și aglomerat de ne suflam aerul unii în alții, timp de 3-4 ore așteptam intrarea într-un cabinet cât o cutie de chibrituri, în care doctorița, asistenta și o rezidentă erau îngropate în dosare și fișete.

Odată intrată, mă puteam aștepta la orice stare de spirit a medicului – de la zâmbete amabile până la strigăte isterice că nu mai poate, că suntem prea mulți, că de ce m-am dus la Cluj, că de ce respir. Cam așa e în Constanța – nu în totalitate, dar în cea mai mare parte. Trebuia să tac și să iau nenorocita aia de hârtie cu concediu medical fără de care nu mai aveam venituri. Cum să te cerți cu un doctor când ești la mâna lui și știi că la altul nu ai acces, cum? Întrebam

peste tot, la toate spitalele, clinicile și cabinetele de stat sau private. Da, puteam obține o programare dar peste 2, 3 sau 5 luni, or eu aveam nevoie de concediu medical imediat și lunar, de la diagnosticare până la vindecare. Așa încât, chiar dacă tratamentul l-am făcut la Cluj, hârțogăraia a trebuit s-o rezolv local, în condiții mizere, că așa e sistemul. Punct. Nu era loc de alegeri sau preferințe.

În primăvară, după șase luni de concedii medicale, am putut opta pentru varianta de pensionare din motive medicale, conform legii. Asta a fost mană cerească pentru mine pentru că mă scutea de o grămadă de drumuri, nervi, ștampile și aranjamente, în condițiile în care corpul meu era deja bombardat cu citostatice. Iar pandemia mi-a oferit facilitatea de a obține online, deci rapid, decizia de pensionare. Chiar dacă pe termen limitat, de un an, apoi cu prelungire, pensionarea m-a scutit de mult stres și alergătură.

Am zis stres? Nici nu mi-am dat seama cât de mult adunasem în ultimele trei-patru luni, cu tot ce însemna Cluj, plus alergătura bălmăjită prin Constanța unde mersul era cam așa: cu programare strictă și

așteptare lungă la medicul care-mi dădea concediul medical. După mizeria și fițele de la spital, cu hârtia în dinți alergam la medicul de familie, care avea un alt program, ca să-mi pună o ștampilă. Apoi, cu hârtia ștampilată, mă grăbeam să merg la angajator ca să aibă timp contabilitatea s-o prindă în acte, ca să nu pierd, naibii, asigurarea medicală. Ce-i drept, mă deplasam cu mașina prin oraș, numai că traficul era ceva de vise rele (încă nu sosise covidul printre noi).

Într-una din alergăturile astea am izbucnit, am făcut o criză – singura de la diagnosticare. Parcasem mașina pe o străduță, aproape de unul din multele cabinete medicale la care aveam treabă, pentru doar un sfert de oră, cât să obțin o ștampilă. Atentă să nu încurc, să nu blochez, să nu încalc legea. Mai și burnița și bătea vântul cu ace, cum numai în Constanța se simte. La întoarcere, poliția tocmai îmi ridica mașina pe un trailer, pe motiv că am parcat prea aproape de intersecția cu o arteră principală. Am crezut că fac apoplexie, pe loc. I-am rugat să-mi dea numai amenda, ok, dar să-mi lase mașina. Nu, n-au vrut. Și așa, sub ochii mei, am urmărit cum

dispare mașina și apare în mâna mea o amendă de 1000 de lei. Plus efortul și cheltuiala de a recupera mașina ulterior.

Nu-mi venea să cred ce se întâmplă, fix beleaua asta îmi lipsea. L-am sunat pe Doru care a venit în 10 minute și m-a luat. Am fost bărbat până am urcat lângă el și imediat m-a bușit plânsul. Un plâns isteric, cu hohote și sughițuri, de-abia mai respiram. Doru, care nu mă mai văzuse plângând de ani buni (cred că de la înmormântarea mamei), era semi-blocat, nu știa ce să spună, ce să facă și cum să mă liniștească. I-am zis că o iau razna, frecușurile astea mă termină mai rapid decât cancerul, birocrația e un infern pe care nu-l mai suport.

- Liniștește-te, de ce plângi?

- Nu mai pot, nu mai rezist, peste toate cheltuielile, acum amenda asta ...

- Dă-o naibii de amendă, nu-i nici prima, nici ultima, pentru asta plângi tu?

- Pe lângă toate cheltuielile cu drumurile, de unde mai scoatem bani și de amendă? Echivalează cam cu două drumuri la Cluj, îți dai seama? – hohoteam eu cu patos.

Am plâns mult și m-am calmat, aveam nevoie de descărcarea asta. De fapt, îmi plângeam de milă. În secunde alea mi-am dorit să mor, să dispar, să mă dezintegrez, să termin cu toată nebunia asta care, luată pas cu pas era suportabilă și accesibilă, dar care, cu toți pașii adunați într-un total contabil, rezulta un coșmar din care aveam senzația că n-o să mă mai trezesc. Eram plină de lacrimi și de muci. Și plânsul ăla mi-a făcut bine atunci, o descărcare binemeritată. M-am calmat, el m-a calmat și am mers înainte pe drumul ăsta al vindecării - greu, sinuos, parșiv.

Aș minți să spun că în tot timpul tratamentului nu m-am gândit la moarte. Nu prea des, nici prea profund, dar m-am gândit. Și m-am întrebat, pragmatic, unde ar fi drama, că, în cele din urmă, toți murim și după asta nu ne mai doare nimic, nu mai știm nimic. Primul și cel mai puternic argument pro-viață a fost durerea alor mei – ei nu merită asta (parcă merită cineva?), nu voiam să-i știu suferind, pustiiți și însingurați. Și apoi m-am gândit cât de dor mi-ar fi mie de ei și de toată viața mea, de tot ce mă înconjoară. Suna stupid asta după ce am gândit că "nu mai doare

nimic”, totuși așa simțeam. Așa că da, cu fiecare fibră din mine, voiam să trăiesc.

Deci, începutul pandemiei a coincis oarecum cu sfârșitul chimioterapiei și începutul pensionării mele. Iar pentru restul lumii au urmat izolarea și rezolvările administrative online, frica de covid și teoriile conspiraționiste, un întreg mapamond zguduit și amețit, bulversat.

Operația

Când am făcut ultima ședință de chimio, aia cu injecția minune de-am terminat în 10 minute, am reușit să intru și în cabinetul chirurgului oncolog, pentru programarea operației. Am zis că dr. Lazăr Gabriel e un om fascinant? Am zis! Pe lângă consult și discuțiile de rutină despre analize și rezultate, m-a surprins, iar:

- Doriți să facem și reconstrucție mamară?

- Nu m-am gândit nicio clipă la asta, m-am concentrat numai pe tratament, drumuri și rezistența corpului la toate astea.

- Dacă doriți reconstrucție, e bine să știm dinainte pentru că, eliminând

toată zona afectată, când vom ajunge la implantul mamar veți avea nevoie de mai multă piele decât va rămâne în urma operației. Ca atare, vă vom pune niște expandere pentru a genera piele și va trebui să asiste la operație și chirurgul plastician.

- Și cât stau cu expanderele astea?

- Câteva luni, timp în care noi le vom încărca progresiv, cam cu 50 ml de ser fiziologic, în fiecare săptămână sau la două săptămâni, în funcție de cât de des puteți veni.

- Da, doresc reconstrucție. Cât m-ar costa?

- Nu vă costă absolut nimic, și procedura asta intră în Programul Național de Oncologie, cu decontare integrală.

Imediat a pus mâna pe telefon și l-a sunat pe medicul plastician – dr. Max Muntean. Au discutat, din păcate dr. Muntean nu putea veni chiar atunci să mă vadă, plecase din clinică, dar au stabilit să se facă niște poze la "obiectul operat" ca să aibă o imagine a viitoarelor implanturi. Am fost programată cam peste o lună ("*să lăsăm corpul să-și revină un pic în urma chimioterapiei*").

Pentru că situația de urgență provocată de pandemie a răvășit multe programări și pentru că inter-nările celor afectați de covid au devenit prioritare, evident că operația mea a fost amânată – aglomerare în spital, personal relocat. Mai întâi cu vreo 2 săptămâni, apoi cu o lună, așa încât mi-a venit rândul abia în iunie.

În tot acest timp, chipurile de "respiro", am urmărit știrile – alea cu atenționările, panica și dezastrelor produse de covid. Toată lumea purta mască, se spăla și freca totul în jur, iar cine ignora precauțiile avea mari șanse să facă boala și nu mai avea loc în spitale. Ieșeam foarte puțin din casă, uneori doar pentru a da ocol blocului sau cartierului ca să-mi mișc picioarele. Doru era precaut, foarte precaut. Și îngrijorat să nu ne aducă de pe vreundeva virusul – mie și părinților lui. Care părinți, nici ei nu stăteau minunat cu sănătatea.

Și tot în acest timp am pornit în căutarea unui oncolog din Constanța, unul întreg la cap – în niciun caz ăla isteric care mi-a dat concediile medicale. Pandemia mă obliga să-mi continui Protocolul pe plan local, pentru că radioterapia care urma operației ar fi presupus internare la Cluj 2-3

săptămâni. O perspectivă cam bleumarin, în actualele condiții. Așa că iar am făcut listă cu medici și clinici, iar am sunat și căutat, iar am întrebat. Da, făceam operația la Cluj, dar mă aștepta apoi un an cu injecții lunare, eventual radioterapie, apoi o serie de controale trimestriale și analize (adică perioada de Monitorizare care durează cam 5 ani la pacienții oncologici). Toate astea însemnau că trebuia să-mi găsesc un oncolog în Constanța.

Purgatoriul e o glumă slăbuță în comparație cu efortul de a găsi în orașul meu un oncolog care a) să primească noi pacienți (majoritatea sunt supraaglomerați) și b) să fie de încredere, adică să aibă amestecul ăla mult-căutat de competență și empatie.

Mirela, cu care vorbeam frecvent la telefon, și-a pus îndrăzneala la bătaie și a întrebat-o pe fosta ei oncoloagă – dr. Lazăr Monica. Știam că are foarte mulți pacienți și nu mai primește alții noi, încercasem deja pe calea "oficială".

Pare bizar ca un medic să nu mai primească pacienți de aglomerat ce e, dar când intri mai adânc în domeniul ăsta realizezi că nu-i deloc ușor, ca medic oncolog, să te ocupi de niște

bolnavi care nu se vindecă de pe o zi pe alta. Nici măcar de la o lună la alta. Pacienții oncologici, chiar și cei în remisie, sunt monitorizați ani de zile, au nevoie de tratamente și controale periodice. La toate acestea se adaugă consumul psihic și emoțional al medicului, dacă nu-i chiar de piatră – deci e un pic mai complicat ca la alte specialități medicale.

Revenind, Mirela a intervenit pentru mine – ceea ce a fost din nou ca o mană cerească. Și am fost primită, în sfârșit. Cu așteptări și emoții, am obținut o programare. Norocul meu că doctorița Monica Lazăr (coincidență de nume cu chirurgul de la Cluj) este unul dintre puținii medici deschiși la minte și lipsiți de arroganță, care nu se isterizează când află că te-ai tratat în alt oraș, la alți medici. Ba chiar încurajează pacienții să-și aleagă cea mai potrivită cale de vindecare. Cu ajutorul ei mi-am continuat injecțiile în Constanța, urmând ca după operație să mă trimită la radioterapie, tot local.

În așteptarea operației aveam două scopuri majore: să mă feresc de covid și să planific drumul la Cluj. Am vrut să merg singură, dar Doru nici n-a vrut s-audă de așa ceva, nu concepea

să mă știe într-un spital câteva zile, după o operație ce dura câteva ore, la 700 km distanță. Având în vedere că aparținătorii nu mai aveau acces în spital deloc, practic și fizic, prezența lui în Cluj nu mă putea ajuta cu nimic, însă emoțional și psihic, cred că a contat pentru noi amândoi. După ce jumătate de an bătusem drumul ăsta cu autocar, tren și avion, am decis să mergem cu mașina personală, mai ales că nu știam cât de aptă urma să fiu la externare, după operație.

Greu drum! Pe șoselele noastre aglomerate, sugrumate și haotice, 12-14 ore la volan se pot transforma lejer într-un calvar. Oricât de calm ai merge – iar Doru conduce impecabil -, oricât de frumoasă ar fi vremea, imprezibilul rutier îți toacă nervii. Ajunși cu bine în Cluj, dar frânți de oboseală, ne-am cazat într-un apartament închiriat, iar a doua zi dimineața m-am internat. Credeam că procesul ăsta va fi mai greoi, mai sofisticat, dar nu!

Înainte de orice, mi s-au făcut analizele și, fără a aștepta rezultatul lor (care ajungea direct la chirurgie pe niște căi "magice" ale unui sistem intern de comunicare eficientă), am fost internată mai întâi într-o secție

specială pentru testarea anti-covid, iar după ce s-au convins că n-am virusul ăsta, m-au internat la salonul din secția de chirurgie. Am parcurs traseul: garderobă, unde am lăsat absolut toate lucrurile și hainele și de unde am ieșit în pijamale și doar cu trusa de igienă; de acolo m-a preluat un liftier care m-a dat în primire două etaje mai sus unei asistente din secție care mă aștepta la ușa liftului și care m-a condus până în salon.

Să fie clar, acolo nu umblă nimeni năuc pe holuri, pe scări, în lifturi. Fiecare pacient are salonul său și zona sa de mișcare. Nu-l cauți pe medic să-i strecuri vreun plic în cabinetul lui, nu strigi ca nebunul după vreo asistentă, nu faci vizite în alte saloane, la o mică bârfă, nu! Nu se cere și nu se acceptă șpagă – cred că asta ar trebui s-o scriu de 10 ori și cu litere îngroșate. Am văzut personal medical cu halate fără buzunare, probabil tocmai pentru a preîntâmpina situațiile stânjenitoare cu strecuratul ciubucului.

Ar putea suna stupid să spun despre un spital că e frumos? Cel mai probabil, da, mai ales în România. IOCN este un spital frumos. Tot cu pereții albi, tot cu uniforme și aparata-

tură medicală, tot cu miros de dezinfectant, da. Dar ceea ce l-a făcut frumos pentru mine au fost curăţenia impecabilă, saloanele cu doar 2 paturi (câteva aveau 3), baia aferentă fiecărui salon, prizele și butoanele de apel de la fiecare pat, personalul înduioşător de amabil, punctualitatea cu care se executa totul acolo și eficiența fără cusur a fiecărui angajat, de la îngrijitoare la medici. Și vorbesc aici despre un spital de stat, cu toate serviciile decontate prin asigurarea medicală de stat.

Toate bune și frumoase, dar eu unde fumez? Că, da!, în perioada aia încă fumam ca un turc. Când făceam citostatice, în așteptarea rezultatului analizelor, coboram la colțul clinicii cu o cafea și multe țigări – îmi făcusem deja un soi de tabiet. Și nu, nu eram deloc singură la colțul "rușinii", ba chiar era cam aglomerat cu fumători înrăiți. În spital n-aveam cum să fumez, afară n-aveam voie să ies, mi se învârteau roțițele în creier cum să fac. M-au ajutat geamurile salonului care erau foarte mari și, norocul viciosului de cursă lungă, când le deschideam, la un pas distanță nimeam pe acoperișul unei clădiri lipite de spital. Mă strecuram ca o pisică,

atentă să nu mă vadă vreo asistentă și în prima seară de internare am făcut cărare spre acoperișul ăla binecuvântat. A doua zi dimineață (ziua operației) mi-am băut cafeaua făcută din plic și-am sudat trei țigări pe la ora 5-6, cu noaptea-n cap. Greu! Numai că după operație a devenit imposibil să mai fumez, pentru că atârnav de mine trei drene și o tonă de bandaje, așa încât, în următoarele 5 zile, n-am pus țigară în gură, dar mă gândeam intens la fumat. În ziua externării, când m-a așteptat Doru, primele două lucruri pe care le-am făcut au fost: am fumat o țigară și apoi am mai fumat o țigară, parcă eram turbată. Cred că eram, un pic. Sevrajul e greu spre imposibil.

Operația a decurs perfect, a durat peste trei ore, apoi am fost foarte bine îngrijită, așa încât n-am simțit nicio clipă nicio durere. Pe chirurgi (oncolog și plastician) i-am văzut doar la vizitele în salon, înainte și după operație. Veneau de fiecare dată însoțiți de o armata de rezidenți, vorbeau cald, glumeau când era un moment bun, încurajau pacientele, înlăturau orice temere și răspundeau cu răbdare la orice întrebare. Spre surprinderea mea, bandajarea zilnică o

făcea întotdeauna un medic rezident, niciodată o asistentă. Oameni minunați!

Cele mai neplăcute faze din perioada operației au fost drumul obositor dus-întors cu autoturismul și după externare, când a trebuit să merg acasă cu cele 3 drene și să le plimb vreo 3 săptămâni. Incomod, neplăcut, greu de mascat. Un timp le-am înfășurat în jurul taliei, apoi le-am lipit cu scotch, apoi le-am băgat într-o traistă agățată de mine, până a sosit momentul să le scot, odată cu firele operației. N-a fost greu, la orice cabinet de chirurgie poți scăpa de ele, chiar și la cele din Constanța (minune!).

Prin operația asta s-au înlăturat tumorile și, odată cu ele, ganglionii limfatici. Chiar dacă în urma chimioterapiei tumoarea cea mai mare s-a redus la jumătate, iar cea mai mică a dispărut, operația a reprezentat apogeul vindecării. M-am simțit mai relaxată, am simțit că răul fusese îndepărtat. De-acum, singura mea grijă era să am grijă de mine. Să-mi întăresc imunitatea, să continui tratamentul medicamentos, să revin la o viață normală fără zeci de programări la zeci de cabinete, fără stres și emoții.

Așteptam rezultatele analizei histopatologice în funcție de care s-ar fi decis dacă este cazul să fac radioterapie sau nu.

Pe lângă efectele adverse ale chimioterapiei, în urma operației m-am mai ales cu o incomoditate: mișcarea dificilă și limitată a mâinilor, a brațelor, din umeri. Eliminarea ganglionilor limfatici mă expunea riscului de limfedem (umflarea mâinilor), greu de tratat și înlăturat. Teoretic, ar trebui ca tot restul vieții mele să nu țin într-o mână ceva mai greu de 2 kg. Practic, e aproape imposibil.

La riscul ăsta s-a adăugat și dificultatea de a ridica brațele mai sus de zona toracelui. Multe luni n-am reușit să ajung la rafturile de sus ale dulapurilor, n-am putut întinde rufe la uscat, nici să schimb singură lenjeria patului. Așa încât am început un program de recuperare prin gimnastică a mâinilor. Mai mult de un an, zilnic, am făcut singură, acasă, gimnastică cu mâinile și masaj limfatic. N-a fost foarte dificil, dar a contat mult perseverența. Mi-au trebuit 2 luni ca să pot conduce mașina, iar când am ajuns la rafturile de sus ale dulapului de bucătărie, să-mi iau singură un pahar, m-am simțit o învingătoare. Iată cum

lucruri și gesturi absolut banale, din rutina zilnică, ne arată cât de importante sunt, mai ales când nu mai sunt.

Radioterapia

Rezultatele examenului histopatologic, primite după 3 săptămâni de la operație, mi-au ieșit foarte bune. În traducere, asta însemna că în zona operată n-a mai rămas nicio celulă canceroasă, adică niciuna vizibilă la analizele de laborator specifice. Și niciun ganglion din cei 18 extirpați n-a fost atins de celule tumorale – o veste excelentă, având în vedere că sistemul limfatic este prima "poartă" de proliferare a celulelor maligne, în tipul ăsta de cancer.

În Protocol scrie clar că, dacă ganglionii limfatici nu sunt atinși, nu mai este necesară radioterapia. Oncologul din Cluj, după ce a văzut rezultatele, ca un exces de precauție, mi-a recomandat totuși să fac radioterapie. Oncologul din Constanța a fost de acord și m-a trimis la MedEuropa, o clinică specializată în radioterapie. Nouă, modernă, de încredere. Direcțoarea clinicii MedEuropa, specialistă

în radioterapie oncologică, văzând analizele mele, a spus:

- Rezultatele sunt foarte bune, teoretic nu aveți nevoie de radioterapie.

- Totuși, de ce recomandările oncologilor ar fi că e bine să mă și radiez un pic?, îi zic.

- Lăsați-mi toate rezultatele și un răgaz de câteva zile să mă documentez, să mă sfătuiesc cu foștii colegi de la o clinică din Germania, unde am lucrat în urmă cu câțiva ani. Vă caut când am o certitudine.

După 2 zile m-a sunat:

- Nu este absolut necesară radioterapia, dar având în vedere că dvs. ați avut 3 tumori din care una destul de mare, ca să fim siguri că nu mai rămâne nimic periculos în zonă, veți face radioterapie, doar 15 ședințe.

Pentru mine, radioterapia a fost ușor de făcut, de suportat. Mai mult timp petreceam pe drumul de acasă la clinică și înapoi, cu dezbrăcare-îmbrăcare, decât în timpul unei ședințe. Terapia în sine dura cam 5-10 minute, bine calculată și țintită zona, dar asta nu scutește pe nimeni de efecte secundare, imediate sau mai târzii. Dacă ai ghinion, radioterapia în zona

toracică poate afecta, în timp, glanda tiroidă sau plămâni. Efectul benefic imediat este că distruge orice urmă de celule maligne, iar pe termen scurt poate degrada pielea. Ceea ce s-a întâmplat la mine, care chiar aveam nevoie de cât mai multă piele pentru reconstrucția mamară.

Ca atare, fără să-mi fie deloc rău, fără să am nicio durere, pielea mea s-a cam "prăjit", complicând operația plastică ulterioară. Am cam tras-o cu povestea asta, dar totul e ca o loterie, nu se știe exact cine și când poate avea diverse urmări neplăcute, un factor important fiind funcționarea și rezistența organismului în întregul său.

În fiecare zi de tratament intram într-o mașinărie orizontală în care trebuia să ocup zilnic exact aceeași poziție, razele fiind direcționate în puncte fixe, pe o hartă a corpului creată de medici la prima ședință. Cel mai dificil mi-a fost să stau cu mâinile deasupra capului, iar operația îmi răpise toată flexibilitatea lor. Un pic cam chinuitoare poziția, dar suportabilă pentru câteva minute.

Și aici am avut norocul unui mediu curat și elegant, bine organizat, cu un personal amabil și atent. Presupun că

bună parte din personalul secțiilor oncologice, odată cu formarea profesională (dacă o fi diferită față de alte secții), este instruit să aibă un comportament plin de condescendență și blândețe. În ideea că nu se știe cât mai au de trăit pacienții oncologici – poate o săptămână, poate o lună, poate un deceniu – la noroc!

Terminând cu bine și etapa asta a drumului spre vindecare, urma să mă ocup de reconstrucția mamară. Asta însemna să fac iar drumuri la Cluj pentru generare de piele prin umplerea expanderelor. Eram în pragul toamnei 2020, la un an după diagnosticare. Eram bine, dar mai aveam de lucru. Cam la o lună după radioterapie am observat cum pielea mea se colorează în roșu-marونیu și, fără să mă doară vreun pic, devenise lucioasă ca o poleială. Se impunea un control la chirurgii de la IOCN – oncologul pentru a verifica cum se cicatrizează operația, iar plasticianul să-mi vadă pielea afectată. Aveam convingerea că s-a spulberat orice posibilitate de reconstrucție mamară, începusem să mă obișnuiesc cu gândul că voi purta tot restul vieții un sutien gol. Dar n-a fost așa...

M-am reconstruit

Toamna lui 2020 m-a găsit relaxată, scăpată cumva de spectrul cancerului. Dacă ești atins de fantoma asta, niciodată n-o poți uita. Da, medicina modernă și statistica au demonstrat că sunt forme de cancer complet vindecabile și vindecate. Da, există viață după cancer, cu grijă și ceva noroc se poate trăi o viață lungă după tratament și am aflat despre multe cazuri în care foști bolnavi de cancer au murit de bătrânețe sau din alte cauze medicale, fără nicio legătură cu oncologia. Dar psihic, nenorocita asta de boală nu te lasă s-o uiți, chiar dacă ai părăsit-o definitiv. E ca o amantă orgolioasă și perversă.

Mapamondul era agitat, pandemia furase toată vlaga omenirii, restricțiile apăreau și dispăreau, se vorbea mult despre un vaccin anti-covid. Vaccin aflat în cercetare, așteptat de unii, hulit de alții, dar care în mod clar n-a isterizat pe toți, de ca și cum nu eram destul de isterici și până la acel moment.

Am citit, am discutat cu cei din jur, am comentat dacă e pro sau contraindicat și mărturisesc că am avut

încredere și mi-am pus speranțele în evoluția medicinei. Am întrebat toți medicii cu care avusesem contact în ultimul an și toți mi-au recomandat să mă vaccinez. Abia așteptam să apară vaccinul și cred că am fost printre primii care l-au făcut, urmat apoi de încă 3 rapeluri în următorii 2 ani. Practic, devenisem un anti-covid ambulant. Poveștile conspiraționiste nu m-au impresionat nicio clipă, decât, poate, prin elucubrațiile vehiculate.

Lumea avea restricții de izolare, uneori respectate, alteori nu. Și eu simțeam nevoia de socializare fizică, nu doar telefonică. Simțeam nevoia de mișcare, îmi lipsea teribil de mult dansul. Mi-a fost dificil să întrerup brusc rutina minunată de a merge timp de 10 ani la cursuri de dans, de 2-3 ori pe săptămână. Cât am făcut chimio mă simțeam mai slăbită și apoi era riscant să nu-mi cadă peruca în timpul vreunei piruete, ce spectacol horror! Iar când m-am simțit în stare să fac ceva efort și când a început să-mi crească părul m-am lovit de restricțiile pandemice.

La controlul din octombrie, medicul plastician Max Muntean mi-a văzut zona afectată de radioterapie

și a decis să mai aștept câteva luni cu încărcarea expanderelor, în speranța că se va vindeca de la sine, măcar parțial. Până în primăvara următoare am încercat tot felul de creme, loțiuni, soluții, terapii de refacere a elasticității pielii, dar în zadar. Tot în perioada asta am căutat (iar căutări!) un medic plastician pe plan local care să-mi încarce expanderile. Chiar dacă, poate, sună complicat, procedura asta e foarte banală și durează cam 5 minute. Printr-o supapă ce se simte imediat sub piele se injectează ser fiziologic cu o seringă, așa cum ai umfla un balon.

În mintea mea bleagă, consideram că, fiind așa simplu, toți medicii plasticieni știu să o facă. Mda, nimeni, niciunul din Constanța nu s-a angajat la așa ceva. Sigur că aș fi plătit serviciile respective, oricum m-ar fi costat considerabil mai puțin decât drumul la Cluj și retur. Nu mai spun că trebuia să fac vreo 5-6 astfel de drumuri, doar pentru o procedură de 5 minute. M-am lovit de tot felul de scuze, de la evitarea unei noi întâlniri, amânare sau explicația că n-au lucrat cu acest tip de expander sau că nu intervin în operația altui medic. Dacă aș fi fost mai curajoasă, mi le-aș fi

încărcat singură, dar eu sunt cam mămăligă când văd ace și seringi.

Nici la București nu am găsit sau n-am știut eu unde și cum să caut. La un moment dat aflasem de o doctoriță care sigur lucra cu astfel de expandere, i-am trimis un mesaj, nu mi-a răspuns niciodată. Așa încât mi-am setat mintea că tot la Cluj trebuie să ajung, cu toate costurile și efortul aferent. În luna mai 2021 m-am dus acolo ca să aflu ceva clar: ori sunt aptă pentru reconstrucție, ori nu și gata. Încinam să cred că nu.

Dr. Max (așa-i spune toată lumea) m-a contrazis:

- Vreți reconstrucție? – mă întrebă el, un pic provocator.

- Da, vreau, dar condițiile nu par prea grozave – țipa pesimismul din mine.

- Asta eu decid! Iată cum facem: partea din stânga, cu piele neafectată, o vom extinde cu expander. Partea din dreapta, asta care vă sperie, o înlocuim cu un lambou.

- Lambou? Ce-i ăsta, se cumpără de undeva?

- Nu, îl aveți chiar dumneavoastră. Lamboul este o porțiune de țesut propriu, prelevat dintr-o altă zonă a cor-

pului, cu care înlocuim pielea afectată.

- Și de unde prelevați în cazul meu?

- În general, se prelevează din zona abdominală, numai că dumneavoastră aveți insuficient țesut în zona asta. Așa că vom preleva din spate. Luăm o fâșie din zona toracelui și o aducem în față pentru a îmbrăca implantul mamar.

- Sună tare complicat! – mă lua capul numai gândindu-mă la manevrele astea. Pe corpul meu anesteziat...

- E complicat pentru noi și simplu pentru dumneavoastră. Nu aveți nimic de făcut, n-o să vă doară, nu veți simți nimic.

- Sună bine, mulțumesc. Deci care ar fi pașii de urmat?

- Veniți de câteva ori pentru încărcarea de expander stânga, cam la 2 săptămâni, iar în toamnă facem operațiile.

- Operațiile?! Câte?

- Aș recomanda să facem două operații separate, în stânga e mai simplu, în dreapta aplicăm lamboul. Ca să nu fiți sub anestezie un timp prea lung, e mai bine să operăm în etape.

În stânga durează cam o oră, dar pe partea dreaptă va dura cam 3-4 ore.

Emana atâta încredere doctorul ăsta, încât m-a convins că totul e o joacă, cel puțin pentru mine. Și iată cum toată vara anului 2021 am făcut iar drumuri la Cluj, cu masca de protecție anti-covid, legănându-mă în trenuri de noapte, autocare, avioane. Am prins vreo două-trei curse cu avionul direct Constanța – Cluj, că doar era sezon estival. Mi s-a părut chiar o minune să parcurg în zbor doar o oră, un drum pe care petreceam 12-14 ore pe alte căi de transport. E drept că a fost aglomerat, lumea venea la mare, pandemia era "suspendată", trimisă în altă galaxie. E drept că mă costa o avere, dar plecam dimineața și după-amiaza eram acasă.

Pentru reconstrucția pe partea stângă, cea ușoară, am fost programată la început de octombrie. Iarăși, simplu și eficient: analize, testare, internare (știam deja mersul), a doua zi operație, a patra zi externare. Pentru a doua intervenție, în dreapta, inițial dr. Max a aruncat așa, un termen "la începutul anului viitor". Numai că eu simțeam nevoia să termin

cu povestea asta mai repede, să am o finalitate odată cu sfârșitul anului, iar în 2022 să nu mai umblu pe drumuri ca zăluda.

- N-ar fi posibil, totuși, să mă operați pe dreapta tot în anul ăsta? – întreb timid.

- Ba da, dar în decembrie, nu mai devreme. Vorbiți cu rezidenta mea pentru programare. Și, îndreptându-se spre ieșirea din salon, s-a adresat rezidenților:

- Auziți cum vorbește doamna, cât de corect și fără accent? Asta e limba română, nu poceala pe care o vorbim noi pe-aici.

Am roșit un pic, că deh!, la vârsta mea nu mai plouă cu complimente. Ce-i drept, vorbind mai mult cu ardenii în perioada asta, mi s-a întâmplat să aud fraze și să am nevoie de câteva secunde ca să înțeleg, să "traduc" în minte ce mi se spune.

La reconstrucție a mers mai ușor și post-operator, n-am mai avut decât câte o drenă, pentru scurt timp și o puteam manevra ușor, încăpea chiar într-un buzunar mai mare al gecii. Era aproape iarnă, o ascundeam mai bine sub haine.

La intervenția din octombrie, reconstrucția sânelui stâng, mi s-a întâmplat o curiozitate în timpul operației – m-am trezit pentru câteva secunde, chiar sub anestezie fiind. Rutina era simplă: când m-a anunțat o asistentă în salon că urmează operația mea, am plecat singură spre blocul operator unde m-a luat în primire anestezistul. M-a așezat pe masa de operație, vorbind cu mine banalități, mi-a injectat anestezia, și apoi îmi zice: "acum veți adormi, numărați descrescător de la 10..." – nu-mi amintesc să fi ajuns vreodată la 4 sau 3, eram deja dusă. Așa a fost la toate cele trei operații.

Doar că, de data asta, la începutul operației, deci după ce am fost anesteziată și verificată cu numărătoare inversă, mintea mea a devenit foarte conștientă de ce-i în jur, chiar dacă nu puteam să mișc niciun centimetru din corp, niciun mușchi, nicio articulație, eram ca paralizată. Gândeam și auzeam tot ce se întâmpla în jurul meu.

Auzeam discuțiile între rezidenți, auzeam instrumentele medicale, l-am auzit pe dr. Max care se pregătea să mă taie. Încercam cu disperare să fac un semn, un gest, o mișcare, o clipire

din pleoape, ca să vadă că-s trează – nimic! Nu puteam mișca nimic!

Am auzit cu claritate conversația de lângă mine:

- Să-mi aducă cineva un scaun, zice dr. Max. Doar că oamenii erau un pic ocupați într-o altă parte a sălii de operație.

În timpul ăsta, chirurgul își așeza instrumentele, auzeam zdrăngănitul lor și am simțit cum palpează zona și atinge cu bisturiul. Am simțit când a făcut prima incizie, am simțit răceala bisturiului și tăietura în piele ca o zgârietură mai profundă. Am simțit o durerea ca atunci când mă tăiam la degete cu cuțitul de bucătărie. Eram înțepenită nu doar de anestezie, ci și de frică. Mă gândeam *"ce naiba fac? O să suport operația pe viu? Cum să-i arăt că sunt trează și simt durere, cum?"*.

Eu îl auzeam pe chirurg (de-mi venea să țip *aduceți-i, naibii, un scaun, că mă taie și trebuie să stea comod!*), dar ceilalți nu. Așa încât a repetat:

- Am nevoie de un scaun aici, repede!

I-a adus cineva un scaun, el mă tăia, eu auzeam și simțeam, fără să pot semnala în vreun fel. Apoi am auzit pe cineva vorbind cu chirurgul:

- Domnul doctor, după operația asta comandăm pizza? E ziua lui X și face cinste. Rămâneți să mâncăm?

- Da, rămân, nu putem rata bucuria de a-l băga la cheltuieli – râde doctorul.

Cred că am mai auzit câteva fraze, dar acum, la 2 ani distanță, doar dialogul ăsta mi-a rămas în memorie.

Dacă aș fi putut, aș fi vrut să plâng, să urlu, să-i zic că eu sunt acolo, că mă taie și mă doare. Chiar mă durea. Și-apoi blank! Am adormit? Am amorțit? Cert e că am trecut în anestezia aia pregătită și n-am mai simțit nimic, mi-am pierdut cunoștința și așa am rămas până am fost dusă în salon, după operație.

A doua zi, la vizita medicului însoțit de rezidenți, le-am povestit cât de conștientă am fost câteva minute în timpul operației. Dacă atunci aș fi reușit să deschid ochii, probabil că aș fi putut să-i și arăt pe toți cu degetul "*erați acolo tu, și tu, și tu...*" Dr. Max era calm, curios, iar când am povestit faza cu pizza, mi-a replicat hâtru:

- Ah, cred că dorești să vă oprim o felie de pizza, așa-i? Mi-a explicat că asta se întâmplă extrem de rar, dar se mai întâmplă. Și-apoi s-a adresat

unui rezident *"Episodul ăsta trebuie să-l băgăm în articolul pentru revistă"*.

La operațiile de reconstrucție i-am convins pe ai mei că e inutil să mă mai însoțească, chiar dacă au insistat. Văzuseră și ei că lucrurile merg bine și că la Cluj sunt pe mâini bune. Am convenit soluția de compromis: Doru m-a dus și m-a adus de la aeroportul din București și mergeam singură cu avionul București–Cluj și retur, un zbor de numai 45 de minute pe sens. Nici n-apucam să-mi pun bine centura de siguranță, că în scurt timp aterizam.

În decembrie, am plecat de la spital până la aeroportul din Cluj cu un Uber și cu drena ascunsă sub geacă. Mă simțeam foarte bine, chiar dacă n-aveam o prea bună mobilitate a brațelor și eram umflată cu bandaje. Doar că la filtrul aeroportului ești obligat să treci separat de bagaje și hainele grele. Eh, aveam o problemă: dacă dădeam geaca jos, se vedea drena. I-am șoptit la ureche operatorului care controla, iar el a chemat o colegă care m-a invitat într-o cabină ferită de ochii călătorilor și mi-a făcut verificarea, scuzându-se cumva, cu amabilitate și condescendență, că e o

procedură obligatorie. Nu m-a deranjat, ba chiar am răsuflat ușurată că m-au ajutat să trec cu discreție prin control.

Gata! Când s-a terminat anul 2021 terminasem și eu cu operațiile, cu tratamentul din protocol, cu drumurile la Cluj, cu toată aventura numită cancer care îmi umpluse ultimii 2 ani din viață. Rămâneam doar în perioada de monitorizare, nici ea lipsită de emoții. La fiecare 3 luni trebuie să merg la oncologul din Constanța pentru un consult de rutină și pentru rețeta unei pastile administrată zilnic, timp de 5 ani. În primii 2 ani de monitorizare, la fiecare 6 luni am făcut analize complete – de laborator și computer tomograf. Apoi, am repetat aceste analize doar o dată pe an, dar de fiecare dată aveam emoții înainte de aflarea rezultatelor. Teama de recidivă rămâne o constantă a vieții după cancer, oricât de optimist ai fi. Chiar dacă medicina face pași uriași în evoluția ei, întotdeauna va exista o zonă gri, nesigură, de necontrolat – o zonă misterioasă.

De la lume adunate

Când pățești ceva, ceva rău, care-ți dă fengshuiul peste cap, simți nevoia să comunici cu cei care trec prin aceleași stări, emoții, situații. Ai milioane de întrebări și nu toate pot fi puse specialiștilor. Te trezești în toiul nopții – dacă ai reușit să adormi – cu o avalanșă de spiriduși curioși care-ți bombardează creierul: *ce fac dacă...?, oare la anul pe vremea asta o să mai trăiesc?, dar dacă nu reușesc să...?, ce înseamnă cuvântul ăla din diagnostic?, cât timp e valabilă rețeta compensată?* Zeci de neclarități, îndoieli, sute de îngrijorări, mii de gânduri negre.

Cât să-i întrebi și pe doctori, și când, dacă intri în cabinet 10-15-30 de minute? Cu toată amabilitatea lor (când există), tot rămâi cu nelămuriri, unele născute chiar din discuțiile cu ei. Și-atunci cauți oameni cu situații similare, trecuți deja prin malaxorul cancerului.

Am învățat câte ceva din discuțiile avute în salonul de chimioterapie, unde încă 15 femei își ofereau venele ca să li se picure medicamentele care erau în același timp salvatoare, înnebunitoare, devastatoare, plictisitoare și foarte necesare. Asistentele răspun-

deau în orice moment, competent și amabil. Ascultând experiențele celorlalte, am aflat cum să gestionez diverse reacții ale tratamentului și cum să rămân întreagă la cap, ținându-mi moralul cât de sus puteam.

Acolo am întâlnit o femeie a cărei poveste m-a uimit și totodată m-a cam speriat: căsătorită, cu 3 copii mari acum, avusese cancer în urma cu 27 de ani la un sân. Cum la vremea aia investigațiile nu erau atât de avansate, când i s-a descoperit la palpare un nodul "dubios", imediat a fost operată și i s-a extirpat sânul. A trăit bine mersi cu un singur sân, a muncit, și-a crescut copiii, iar acum avea recidivă la celălalt sân. După 27 de ani! Făcea chimio și spera să nu fie necesară operația dacă ar fi urmat o remisie completă. Sper să fie bine și azi.

Tot în salonul de chimio, la "șezătoare", erau bărbați cu cancer la sân. Cine-și închipuie că e posibil așa ceva? Iată că e posibil. Și bărbații au glande mamare, chiar dacă nedezvoltate, ele sunt acolo. La una din ședințe erau 2 tineri, iar la alte 2-3 ședințe m-am nimerit cu un bărbat în jur de 45 de ani. El avusese cu ceva ani în urmă cancer la una dintre glandele

mamare, se operase și acum pătea necaz cu cealaltă – iar chimio, iar operație. La asta se adăuga calvarul de a suporta 15 femei vorbind despre oja, diete, peruci și ovare – un erou!

La ultima operație (reconstrucție), m-am nimerit în salon cu o fată de 24 de ani. 24! Și deja făcuse tratamentul, operația și acum urma reconstrucția. O minionă delicată, drăguță, care vorbea șoptit. Nici acum nu știu cum o cheamă, că abia auzeam jumătate din ce spunea. La cealaltă jumătate dădeam din cap, politicos.

Tot în perioada de început, am accesat un grup de Facebook dedicat numai celor cu cancer mamar. De acolo am primit lămuriri clare și serioase și am oferit, când am avut, detalii despre diverse situații prin care deja trecusem. Acolo am aflat despre femei care au depășit etape inimaginabil de grele, femei tinere, cu copii mici, părăsite de soți în momentul când au aflat că au cancer. Femei care s-au luptat nu cu un singur cancer, ci cu 3, cu 4 sau cu 5 cancere, personale sau în familia restrânsă.

Unele, puține, n-au supraviețuit, dar și-au prelungit existența cu câteva luni sau câțiva ani, savurând fiecare clipă de viață lângă copii,

lângă familie. Altele au dus greul singure. Majoritatea s-au vindecat. Redau câteva cazuri impresionante, iar numele persoanelor desigur că e schimbat.

Teodora a aflat că are cancer mamar în 2010. A urmat tratamentul standard, cu operație de mastectomie, apoi a avut ceva complicații, le-a tratat, terminând totul în 2016. Un an mai târziu au existat suspiciuni că ovarele i-ar fi afectate, în urma unei analize biopsice s-a dovedit că totul e ok. După câteva luni a rămas însărcinată, nu credea că e posibil să mai facă un copil, dar ginecologul a asigurat-o că sarcina e viabilă. În 2018 s-a născut băiețelul ei și, chiar dacă mai avea un singur sân, ea l-a alăptat 20 de luni.

Wanda

"La 40 de ani, în 2016, am aflat că am cancer mamar lobular. Am urmat protocolul clasic cu chimioterapie, hormonoterapie și dublă mastectomie cu reconstrucție. Aveam 2 copii, cu vârsta de 11 și 13 ani atunci. Soțul, imediat cum a aflat diagnosticul meu, a plecat singur (cred) în excursie. După ce am terminat chimio și operația, l-am dat afară și m-am

recuperat după boală și divorț, în același timp. Nu știam ca sunt chiar așa de puternică! Și nici că o să apreciez așa de mult liniștea.”

Katia

”În urmă cu doi ani (aveam 45 de ani) am descoperit un nodul la sânul stâng, care s-a dovedit a fi cancer. Aflându-mă în Italia mi-a fost puțin mai greu, pentru că nu înțelegeam foarte bine ce mi se explica (acum da). După toate analizele făcute (mamografie, echo, CT, scintigrafie) am aflat rezultatul: carcinom invaziv grad 4. Da, aveam deja metastaze la oase și plămâni. Din pacate neoperabil, sânul meu este la locul lui. Am făcut radioterapie pentru durerile provocate de metastaze, ovariectomie, tratament hormonal. Până acum a funcționat totul bine. Nu mă dau bătută, trăiesc cu acest ”monstru”.

Cristina

”Am 62 de ani și lupta mea pentru viață a început în 2007 când fiica mea cea mare avea 25 de ani și a fost diagnosticată cu un cancer de sânge. După aproape 3 ani am pierdut-o și tot atunci am descoperit că sunt infectată cu hepatită C. M-am tratat un an cu interferon și am trecut prin toate stările posibile:

dureri de cap, de oase, stări de greață. Din 2012 m-am tratat pentru hipertensiune și un diabet apărut pe sistem nervos. În 2015 m-a lovit un cancer de sân pentru care m-am tratat până în 2017, când s-a îmbolnăvit soțul meu și, din păcate, în 2018 l-am pierdut și pe el. De atunci fac insulină pentru diabet, iau pastile fără număr și mulțumesc lui Dumnezeu că sunt bine.”

Paula

În anul 2006 și-a descoperit un cancer la un sân. A făcut operație, chimioterapie, radioterapie, iar în 2007 a făcut cancer la ovare. Iar operație, chimioterapie, radioterapie. Apoi, în 2008, i s-a depistat cancer la tiroidă. Din nou, operație, ionizare. Timp de zece ani a fost bine, dar în 2018 a făcut cancer la plămâni. Operat și închis, că nu s-a mai putut face nimic. S-a tratat încă un an prin chimioterapie, din păcate a murit în decembrie 2019. S-a luptat pentru viață, nu i-a fost deloc ușor, dar a reușit să-i mai smulgă încă 14 ani.

Georgiana a spus câteva fraze de aur despre cum a gestionat ea cancerul:

"În timpul tratamentului am ținut cont numai de recomandările doctorilor. Nu am avut o dietă, nu! Nu am folosit uleiuri, ceaiuri, prafuri, suplimente. Fac analize la 3 luni și primesc recomandări punctuale, Fe+vitamina C, Mg+B6 sau Ca+vitamina D.

Am consultat mai mulți medici oncologi și am discutat despre aceste forme de protecție. Mi s-a explicat că tratamentele sunt dozate astfel încât să poată fi distruse celulele atipice dar să supraviețuiesc, așa că orice protecție poate altera rezultatul. Protecția apără toate celulele organismului, inclusiv pe cele atipice.

Protocolul administrat în România l-am verificat în Austria și Turcia, fiind identic.

Cunosc 2 cazuri care au recurs numai la tratamente naturiste. O persoană cu cancer limfatic s-a tratat cu ceaiuri în China – n-a supraviețuit. Cealaltă avea cancer de sân triplu negativ stadiul 1 și după ce a consumat ceaiuri și uleiuri de mii de euro a ajuns în stadiul 3. Cu greu s-a salvat, după 8 luni de tratament în Turcia și o metastaza locală (piele) tratată aici.

Concluzia: nu există rețeta secretă pentru tratamentul cancerului, nu există oculă mondială care păstrează secretul ascuns. Există voința pro-

prie, puterea minții, dorința de supraviețuire, starea de bine (echilibrul poate fi găsit, după perioada de panică de la început), medici pregătiți pentru asta și suportul celor dragi.

Încercați să înțelegeți șansele în mod realist și să vă bazați pe studii și informații serioase și credibile.

Nu sunt un exemplu, sunt doar o poveste despre încercarea mea de supraviețuire. Nu dețin adevărul absolut și nici nu încerc să vă conving că o abordare e mai de succes decât alta.

Despre religie, nu mă pot pronunța, sunt un om echilibrat prin educație, nu sunt o persoană religioasă și nici nu frecventez instituții din această arie.

Cred în bine, în echilibru. Nu mă rog, nu știu să meditez, am momentele mele cu mine însămi, seara, cam atât pe latura spirituală.

Mi-am făcut curățenie în viață și mă concentrez pe calitatea vieții, nu pe așteptarea sfârșitului. Îmi găsesc permanent preocupări, muncesc (nu mă epuizez), încep proiecte, planific, trăiesc!

M-am vaccinat anti-covid, după ce am făcut analize și am vorbit cu oncologul. Am adoptat niște pisicuțe, mă binedispun.

Să fiți puternice, să aveți încredere în orice alegere faceți, în voi, să treceți cu bine și cu mulți ani frumoși de acum înainte!” – eu am rezonat total cu spusele ei. Aș adăuga că totul depinde de tipul de cancer și de faza în care este descoperit. Oricâtă dorință de viață ai avea, când boala e prea avansată, nu mai poți face nimic.

Poveștile sunt multe, cazurile de boală sunt multe. Chiar dacă bolile sunt aceleași, oamenii sunt diferiți și le trăiesc diferit. În mod sigur nu e o consolare, dar există boli mai grave decât cancerul, boli cronice niciodată vindecate complet (boli cardiace, diabet, insuficiența renală avansată sunt cele mai frecvente și pentru a rămâne în viață trebuie să le tratezi zi de zi, până la capătul zilelor).

Mi-au rămas în minte două fraze citite pe internet – nu ne vindecă, dar ne fac să conștientizăm cât de prețioasă e existența noastră aici și acum. Le-am redat în motto-ul acestei povești, dar le mai scriu încă o dată. Și poate ar trebui să ni le repetăm în fiecare zi:

Singurii mari hoți de timp sunt viața și moartea. Viața care-ți dă iluzia că ai

timp, moartea care-ți dă certitudinea că nu-l mai ai.

Gabriel Diaconu

Trăiesc

În acești ultimi 4 ani de când viața mi-a fost ocupată cu panarama asta de boală, că altfel nu pot să-i spun, Pământul a continuat să se învârtească. Cei din jurul meu au avut și ei dramele lor, bucuriile și zbaterile lor. O prietenă s-a căsătorit, o altă prietenă a divorțat și s-a recăsătorit și o a treia a murit. Din cauza covidului. Suferea de ceva ani de o boală autoimună din cauza căreia ne vedeam mai rar, însă vorbeam des la telefon. În noiembrie 2020 ne-am felicitat reciproc (fiind născute în aceeași zi), iar în decembrie când am sunat-o din nou, n-a mai răspuns la telefon. Chiar dacă trăia în izolare pandemică strictă, menajera tot a reușit să-i strecoare virusul ăsta. Organismul ei lipsit de imunitate a cedat și s-a stins rapid. Pentru mine a fost un șoc, mi s-a părut atât de stupid!

Socrii mei, obosiți de viață, au murit, iar Doru a dus greul sfârșitului lor.

După cei doi ani de tratamente și operații, am intrat într-o frenezie a confortului și relaxării. N-am pierdut nicio ocazie în care să mă simt bine, să mă bucur de ceea ce am, să citesc, să văd filme și seriale, să călătoresc atât cât se poate, să mă întâlnesc cu prietenii și să dansez – da, am reluat cursurile de dans care, de 2-3 ori pe săptămână, îmi oferă fericire pură.

Voi fi mereu recunoscătoare tuturor celor din jurul meu care m-au însoțit pe drumul ăsta sinuos:

Lui Doru și lui Radu pentru toată dragostea lor, pentru răbdarea cu care m-au suportat, pentru sutele de ore în care m-au însoțit și așteptat peste tot, pentru grija lor permanentă.

Prietenilor mei pentru multele și interesantele discuții, pentru glumele și amuzamentul lor care m-au relaxat, pentru atenția și încurajarea lor: Mihaela, Cami, Dana, Mirela, Mădălina, Ignis și Constantin.

Tot respectul pentru doctorii care m-au tratat și pe care am avut norocul să-i întâlnesc în procesul meu de vindecare. Chiar dacă ei doar și-au practicat profesia, onestitatea și amabilitatea lor a contat mult pentru

mine: dr. chirurg oncolog Lazăr Gabriel, dr. oncolog Grecea Daniela și dr. chirurg plastician Max Muntean de la IOCN, dr. oncolog Monica Lazăr de la Affidea Constanța și dr. Surdu Dan, medicul meu de familie.

Un loc special în sufletul meu îl are grupul de messenger "Zăpăciții" – pe cât de special, tot pe atât de virtual. Cu acești 10 oameni comunic zilnic în online și, chiar dacă ei nu știu nimic despre boala prin care am trecut, pentru mine au fost (și încă sunt) o încântare. Cu toate că nu ne cunoaștem personal, în *real life*, am avut zile în care am vorbit mai mult cu ei decât cu cei apropiați mie - despre diverse, despre toate, despre noi și despre restul lumii. Am râs cu lacrimi la glumele lor, ne-am ciondănit, ne-am încurajat, ne-am sfătuit, ne-am contrazis, ne-am persiflat și am "trăit" împreună peste 5 ani. Ne știm rosturile, familiile, bolile, necazurile și bucuriile. Oricât de virtuală ar fi relația noastră, pentru mine sunteți foarte reali: Diana, Gabriela, Corina, Ionuț, Victor, Andrei, Marius, Cătălin, Mona, Elena.

Mă bucur de toți și toate. Mă bucur
în fiecare zi, de fiecare zi. Trăiesc!

Octombrie 2023

Cuprins

- Prolog
- Diagnosticul
- Prietenii
- Protocolul
- Chimioterapie
- Pandemia
- Radioterapie
- Operația
- M-am recuperat
- De la lume adunate
- Trăiesc

Copyright © 2023 Laura Gamulea

All rights reserved. ISBN: B0CM7KTHCL